№ 56 | Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem | פרייז 20 גראשען | Lodzer Tageblat

לאָדזער טאַגעבלאַט

רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16. טעלעפאָנען: פון רעדאַקציע 57, פון אדמיניסטראַציע 47 || מאָנטאַג, ג' אדר ב' תרפ"ז || 7 marca 1927 r. || צוואַנציגסטער יאָהרגאַנג.

פרויען און קינדער פון אמעריקאנער בירגער

ווערען אריינגעלאזט ווערען קיין אמעריקא אויסער דער קוואָטע.

פּעטראָגראַד ווערט בעפעסטיגט געגען אַן'אַנפאַל פון ענגלישען פלאָט.

אמעריקאַנער קאָנגרעס בעשלאָסען אריינצולאזען פרויען און קינדער אויסער דער קוואָטע.

וואַשינגטאָן, 7. מערץ (טעלעגראַפיש דורך יט"א) דער אַמעריקאַנער קאָנגרעס האָט אָנגענומען דעם ביל, וואָס איז פאָרגעלעגט געוואָרען פון דער אימיגראַציע-קאָמיטעט וועגען אריינלאָזען אין די פעראייניגטע שטאַטען אויסער דער קוואָטע פרויען און קינדער ביז 21 יאָהר וועמענס מענער אָדער עלטערן זענען אַמעריקאַנער בירגער.

דער אָנגענומענער ביל וועט גלייך איבערגעשיקט ווערען צום סענאַט צום בעטראַכטען.

סאָוויעטען בעפעסטיגען פּעטראָגראַד געגען אַן'אַנפאַל פון ענגלישען פלאָט.

דאַנציג, 6 מערץ (א.ה.) פון מאָסקווע ווערט געמעלדעט מען, אַז די סאָוויעטישע מאַכט האָט אָנגעהויבען אַ פיבערהאַפטע טעטיגקייט צו פערשטאַרקען די שטאָט. אויף די פאָרמען זענען פונאַנדערגעשטעלט גרויסע באַטעריעס די פּלענער האַרמאַטען זענען פערבויטען געוואָרען אויף טראַקטאָרען.

די סאָוויעטען ערקלערען די דאָזיגע טעטיגקייט דערמיט, וואָס דער סאָוויעטישער פלאָט אויפ'ן באַלטישען ים איז צו שוואַך אויף צו פערטיידיגען די שטאָט געגען אַן'אַנפאַל פון ענגלישען פלאָט.

קערענסקי אַגיטירט אין אמעריקא געגען די מאָנאַרכיסטען און געגען די סאָוויעטען.

לאָנדאָן, 6 מערץ (סב.) פון ניו-יאָרק מעלדעט מען, אַז קערענסקי, וועלכער געפינט זיך שוין איינינגע טעג אין ניו-יאָרק האָט דאָרט אָנגעהויבען אַן אַגיטאַציע צוגונסטען דעם רוסישען עמיגראַנטען. ער איז געגען דער סאָוויעטישער רעגירונג, וועלכע אַרבייט צוריק אויפצושטעלען די מאָנאַרכיע אין רוסלאַנד. ער זאָגט, אַז די מאָנאַרכיסטען אַרבייטען לטובת די באָלשעוויקעס. די אַריסטאָקראַטיע וויל שוין אין רוסלאַנד מעהר נישט קומען צו דער מאַכט. דער רוסישער פּראָבלעם קאָן נאָר געלעזט ווערען אין גייסט פון דעמאָקראַטיע.

יודען אין רומעניען זענען הפקר.

א בריף פון בוקארעשט דורך א שליח מיוחד צו וויענער אנגעזעהענע יודען.

ווין, 7. מערץ (טעלעגר. דורך יט"א) אַן'אָנגעזעהענע יודישע פערזענליכקייט אין ווין, וואָס וויל נישט אָנגעבען זיין נאָמען, האָט בעקומען צוגעשיקט דורך אַן'עקספרעס שליח אַ בריף פון אַ רייע פראָמינירטע יודישע פערזענליכקייטען אין בוקארעשט, אין וועלכען עס ווערט געשילדערט די טרויריגע לאַגע פון די רומענישע יודען.

די אויטאָרען פון בריף שרייבען: זיי פערשטעהען נישט ווי אַזוי עס רוהט דאָס געוויסען פון אייראָפּעאישען יודענטום נישט צו אָרגאַניזירען אַ מאַסען-אַקציע צו פּראָטעסטירען געגען די רדיפות אויף יודען אין רומעניען.

ווייטער ווערט געזאָגט אין בריף: מיר זענען בוכשטעבליך הפקר. ווי די פייגעל, יעדער האָט רעכט אונז אָנצוטון עולות.

בעזונדערס האָט אויסצושטעהן ענוים קשים די שטודירענדע יוגענד. אפילו יודישע סטודענטקעס ווערען עפענטליך געפייניגט. קיינער פון אונז איז נישט זיכער מיט'ן לעבען.

צום סוף ווערט אין בריף אויסגעדריקט די פאָדערונג, צו דער יודישער אינטעליגענץ פון דער גאַנצער וועלט, צו ראַטעווען דאָס רומענישע יודענטום, וויל נישט דראָהט אַ פערניכטונג דעם דאָרטיגען יודישען קבוץ.

נאָטאַן שטרויס'עס אַבפאָהר פון א"י און זיין הבטחה צו שטיצען די בני-בנימין-באַנק.

ירושלים, 7. מערץ (טעלעגר. דורך יט"א) דער בעריהמטער אַמעריקאַניש-יודישער פילאַנטראָפּ נאָטאַן שטרויס, וואָס האָט לעצטענס געוויילט אין א"י, איז אָבגעפאָהרען פון דאָנען קיין ניו-יאָרק.

צו זיין אָבפאָהר האָבען זיך פערזאַמעלט אַ רייה אָנגעזעהענע פערזאָנען. בעת'ן געזעגענען זיך האָט נאָטאַן שטרויס אויסגערופען: לשנה הבאה בירושלים!

אין זיין געזעגענונגס-ווערט האָט נאָטאַן שטרויס צוגעזאָגט צו שטיצען די בני-בנימין-באַנק אין א"י, וואָס איז געגרינדעט געוואָרען, כדי צו העלפען קאָלאָניזירען די זיהן פון די עלטערע יודישע קאָלאָניסטען אין א"י, וואָס זענען אָרגאַניזירט אין דער בני-בנימין-געזעלשאַפט.

שטאָט-ראַט אין תל-אביב געשאָנקען א פּלאַץ צו בויען וואוינונגען פאַר יודישע ליטעראַטען.

ירושלים, 7. מערץ (טעלעגר. דורך יט"א) די מוניציפּאַליטעט אין תל-אביב האָט געשאָנקען אַ פּלאַץ פאַר'ן ליטעראַטען-פעראיין.

אויפ'ן פּלאַץ וועט אויפגעבויט ווערען אַ בנין מיט וואוינונגען פאַר ליטעראַטען און אויך אַ קלוב.

טויזענדער מענשען זענען געקומען אין אַלט-שטעטישער שוהל הערען דעם הספד נאָכ'ן ראַדאָשיצער רבי'ן זצ"ל.

דעם הספד האָט געהאַלטען דער אָפּאַטשנער רבי.

(ג) ווי ס'איז געווען צו ערוואַרטען, האָט דער הספד נאָכ'ן ראַדאָשיצער רבי זצ"ל, וועלכער איז געלעגען פאָרגעקומען אין דער אַלט-שטעטישער שוהל, אַרויסגערופען אַ געוואַלדיגע פעראינטערעסירונג בייא אַלע לאָדזשער יודען. שוין אַרום 2 אַ זייגער נאָכמיטאָג איז די וואָלבאָרסקאַ גאַס, וואו די אַלט-שטעטישע שוהל געפינט זיך, געווען דער זאַמעל-פונקט פון יודען, מענער און פרויען, חסידים און נישט חסידים. מען האָט מוזט שפּאַנוגג אויסגעקוקט, אַז עס זאָל אָנקומען דער זוהן פון'ם נפטר, דער רבי ר' חיים אשר'ל, דער אָפּאַטשנער רב, וועלכער האָבען געזאָלט מספיד זיין דעם צדיק-הדור.

האַלב 4 אַ זייגער זענען די טויערן פון דער שוהל געעפענט געוואָרען, וועלכע איז תיכף פערפולט געוואָרען דורך דעם גרויסען עולם. מען האָט זיך געשטעלט אויף די בענק, אַרומגערינגעלט דעם בעלעמער, די שטיגען, וואָס פיהרען צום ארון-קודש, און עס איז נישט געווען וואו אַ שפּילקע צו וואַרפען.

אינגיכען איז אָנגעקומען דער אָפּאַטשנער רב שליט"א און דער בעגלייטונג פון אַ רייה מקורבים און חסידים פון ראַדאָשיצער רבי'ן שליט"א. דער עולם האָט געמאַכט אַ וועג, דורכגעלאָזט דעם רב און דער בעל-תפילה פון דער שוהל, ר' תנחום מינסקי האָט געמאַכט אַ הזכרה און אַ „אל מלא רחמים" נאָכ'ן נפטר ר' אליעזר דוד'ל זצ"ל פון ראַדאָשיץ.

דערויף האָט דער גרויסער עולם געדאַוונט בצבור מנחה. נאָך מנחה האָט דער אָפּאַטשנער רב אין טלית, בייםן ארון-קודש, געהאַלטען אַ הספד נאָכ'ן נפטר.

— דער ראַדאָשיצער רבי זצ"ל איז געווען אַ פורח מן הכבוד — האָט געזאָגט דער אָפּאַטשנער רב — מן השמים איז איהם בעשערט געווען נפטר צו ווערען אין דער גרויסער שטאָט לאָדז, כדי דער מעלטינגער, יודישער קיביץ אהן עין-הרע פון לאָדז זאָל איהם אָבגעבען זיין פערדינטען כבוד, דעם כבוד-האחרון וואָס ער וואָלט אין קליינעם ראַדאָשיצער נישט געהאַט.

פאַר די לאָדזשער יודען איז אָבער ווייניג דאָס, וואָס זיי האָבען אָבגעגעבען דעם נפטר דעם כבוד-האחרון; דער אמת'דיגער כבוד פאַר'ן ראַדאָשיצער רבי'ן זצ"ל וועט זיין, ווען אַלע יודען, יעדער לויט זיינע מעגליכקייטען, וועט מנדב זיין פאַר דעם רבי'נ'ס ישיבה „עץ חיים".

נאָכ'ן הספד האָט ר' תנחום מינסקי געדאַוונט מעריב. דערנאָך האָט דער עולם זיך גענומען פערשרייבען אַלס שטענדיגע מיטגלידער פון דער ישיבה „עץ-חיים" און יעדער האָט געגעבען לויט יכולת די ערשטע נדבות. יעדען נייעם נדבן האָט ה' מינסקי געמאַכט אַ „מי שברך".

—o—

דעפּ. לעווינזאָהנ'ס רעפעראַט איז „הזמיר".

בייא אַ איבערפולטען זאַל איז „הזמיר" האָט געלעזען אָווענד דעפּ. לעווינזאָהן געהאַלטען אַ גלענצענדען רעפעראַט וועגען זשאַבאָטינסקי'ס רעוויזיאָניזם" און זיינע געגנער. דער רעפערענט האָט אין זיין אויסהאַלטסרייכער רעדע אַנגעוויזען אויף די שוואַכע זייטען פון רעוויזיאָניזם און ערקלערט די מאָטיווען פאַר וואָס „התאחדות" שטעהט נישט צו זשאַבאָטינסקי'ס אָפּאָזיציע. די פערזאַמלונג האָבען דעם רעדנער בעשאָנקען מיט אַפּלאָדיסמענטען.

פּרטים פון רעפעראַט — אין מאָרגענדיגען נומער.

טשעמבערלען און בריאַנד וועלען פערמיטלען צו בענייען די פּויליש-דייטשע אונטערהאַנדלונגען.

פאָרגעקומען די ערשטע קאָנפערענץ צווישען זאַלעסקי'ן און שטרעזעמאַנ'ען.

גדאַנסק, 6 מערץ (א.ה.) שבת אָוונט איז אָנגעקומען די פּוילישע דעלעגאַציע מיט'ן אויסערן-מיניסטער זאַלעסקי בראָש. היינט נאָכמיטאָג זענען אויך אָנגעקומען בריאַנד און משטעמבערלען. שפּעטער איז אויך אָנגעקומען שטרעזעמאַן מיט דער דייטשער דעלעגאַציע.

היינט נאָכמיטאָג זענען שוין פאָרגעקומען די ערשטע קאָנפערענצען פון די דריי מיניסטער. מיניסטער זאַלעסקי האָט געהאַט אַ געשפּרעך מיט שטרעזעמאַנ'ען וועגען די אונטערבראָכענע האַנדעלס-אונטערהאַנדלונגען צווישען פּוילען און דייטשלאַנד.

ווין, 6 מערץ (פּאַט) „נייעס וויענער טאַגעבלאַט" מעלדעט פון גענף, אַז משטעמבערלען און בריאַנד וועלען פערמיטלען בייא די געשפּרעכען צווישען פּוילען און דייטשלאַנד.

די סעסיע פון ראַט פון דער פעלקער-ליגע ווערט געעפענט היינט 11 פאַרמ.

געשלעג צווישען מאָנאַרכיסטען און רעפּובליקאַנער אין וואַרשא.

וואַרשא, 6 מערץ (טעלעפאָניש) זונטאָג איז אין זאַל פון דער הונטער-שער געזעלשאַפט פאָרגעקומען אַ צוזאַמענפאָהר פון פּוילישע מאָנאַרכיסטען. ווען דער פאָרזיצענדער האָט אין אַ לענגערע רעדע בעגריסט די דעלעגאַטען און פערענדיגט מיט'ן אויסרוף, „ניעך זשיע קרול!" — האָט די גאַנצע גאַלעריע אָבגעענטפערט: זאָל לעבען די רעפּובליק. עס איז געוואָרען אַ מהומה און די רעפּובליקאַנער זענען מיט'ן געזאַנג פון רעפּובליקאַנישע לידער אַרויס פון דער גאַלעריע און געוואָלט אַרויס פון זאַל. בייא דער טיר האָבען זיי זיך בעגעגענט מיט די מאָנאַרכיסטישע אָרדנערס און עס האָבען אָנגעהויבען צו פליהען פעטש פון ביידע זייטען.

מיך ערשיטערט פון דער פּלוצלינגער ידיעה בעווייזען מיר צוזאַמען מיט דער טרויערנדער פאַמיליע, דעם טויט פון מיין אונפערגעסליכען פריינד

ג"ע מאיר ווייינבערג

וועלכער איז געשטאָרבען פריהצייטיג אין קראָקא. דער גרויזאַמער טויט האָט בייא אונז אַוועקגערויבט אַ מענש מיט אַן אידעאַלען כאַראַקטער, אַ וואַרים האַרץ און אַ ליכטיגע נשמה. זאָל איהם די ערד גרינג זיין!

מרדכי טאַגעליכט און פרוי.

אויפמערקזאַם!!!

איך מאַך בעקאַנט, אַז איך אַמטיר נישט מעהר אַלס פּרעזעס פון „תומכי אורחים".

אברהם כאהן.

מזל טוב!

אונזערע ליבע אהרן שלמה ראָזענצווייג און פרוי ווינשען מיר צום געבורט

פון זייער ערשטען זוהן

אַ הערצליכען מזל-טוב און אַ לייכטע ערציהונג.

שלמה ענגעל און פרוי,
איזאַק יאַנקעלעוויטש און פרוי.

עס קלינגט שוין איז גאַנץ לאָדז,

אַז אַלער אַרט בימעס, פּאַראַניעס, רעקורסען, אַפּעלאַציעס און אַלע געריכטס-פינאַנס-אַדמיניסטראַטיווע און קאָמונאַלע אינסטיטוציעס ווערען אַמבעסטען, אַמביליגסטען און אַמשנעלסטען ערלעדיגט אין ביוראָ

„פּאַלאַניאַ" אַלעיאַ 1 מאַי 7.

וויכטיגע בעמערקונג: טעגליך פון 5 ביז 7 ווערען ערטיילט עצות און אָנווייזונגען אין אַלע שטייער-אָנגעלעגענהייטען דורך ה' לעאָן שווייצער.
— איבערזעצונגען: האַנדעלס- און פּריוואַט-קאָרעספּאָנדענץ, קאָנטראַקטען. — פּראָטעסטירטע וועקסלען ווערען אָנגענומען אויפצומאַנען מיט איינענע קאָסטען. מיטגלידער פון פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען צאָהלען 25% ביליגער.

אונזער חבר און מיטגליד

מנחם אסט

צו זיין אָפּפאָהרען נאָך אַרגענטינא ווינשען מיר אַ הערצליכען פּאָהר געזונד.

די פערוואַלטונג פון פּראָפ. פעראיין פון צייטונגס-פערשפּרייטער אין לאָדז.

אַ הערצליכען „מזל טוב" ווינשען מיר ה' משה יאַשונסקי און פרוי צו דער חתונה פון זייער טאָכטער

פרל. רויזע יאַשונסקא
מיט ה' בענדעט דזיאַלאשינסקי

אהרן הענכט און פרוי.

Dr. Różaner

ספּעציאַליסט פאַר הויט-ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע.
היילונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען און דיאַטערמיע
דזיעלנאַ 9, טעל. 28-98.
צוריקגעקעהרט
פון 8—10, 5—8. פרויען 3—4.

Dr. med. Ludwik Rapeport

P. Narutowicza 25 (דזיעלנא) Tel. 44-10
ספּעציאַליסט פאַר נירען, בלאָז- און האַרן-קראַנקהייטען
נעמט אָן פון 1—2 און פון 4—7 אָוונד.

א מעכאַנישע

וועבעריי

מיט 44 ביז 64-ער שטיהל פער זאַפּאַרט צו פאַכטען געזוכט. צו ערפאַהרען בייא פירמא א. ווייסמאַן, פּיעטריקאָווער 56.
840

Dr. med. Braun

ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט-און ווענערישע קראַנקהייטען און מענער שוואַכע.
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-ליכט (האָר-אויספאַל)
23 פּאָלודניאָוואַ 23
טעל. 40-26.
נעהמט אָן פון 9—11 און פון 5—8 אָוונד.

דער סענסאַץ. פּראָצעס אין פּשעמיסל

זלאַטע רובין האַלט מעהר פֿון ליבע, ווי פֿון געלד.

„איך קאָן דאָס איינענע בעווייזען, וואָס אַ רבי“—זאָגט האשה מרת זלאַטע צו מענשען, וואָס האָבען זיך געוואַנדען צום ראַדימנער רבי'ן.

מיטוואָך וועט אַרויסגעטראָגען ווערען דער אורטייל.

נאָך איינצעלהייטען פֿון 6-טען טאָג.

די שבת'דיגע זיצונג האָט, ווי מען האָבען שוין טעלעפֿאָניש מיטגעטיילט, אַ ווענינער געדויערט ווי די פֿריהערדיגע זיצונגען.

לכבוד שבת האָט זיך פֿערזאַמעלט אַ גרויסער עולם חסידים און שבת'דיגע ייִדים, פֿאַר'ן געריכטס-זאַל. אין זאַל גופא האָט מען חוץ ווענינער ווי אַלע מאָל אַריינגעלאָזען, ווייל דער פֿאָרזיצענדער האָט פֿיים עפֿענען די זיצונג געמאָלדען, אַז לויט דעם בריף, וואָס ער האָט דערהאַלטען פֿו'ם פּרעזידענט פֿון פּשעמישלער געריכט, האָט ער פֿערשאַרפֿט שטאַרק צו בעגרעניצען די צאָהל פּלעצער פֿאַר ציוויל-בעזוכער צוליב דעם, וואָס בשר סופּוס פֿון פֿאַרמער דרצח איינצוטיילען.

אַנ'עדות מיט'ן טלית אונטער'ן אָרעם.

פֿיים עפֿענען די זיצונג ווערט אויסגעהערט דער עדות פּאַנער, וואָס איז געקומען אין געריכט תיכף נאָכ'ן דאַווענען, מיט'ן טלית אונטער'ן אָרעם. ער שטעלט אויך אַלע געשעפֿטע פֿראַגען און נאָך אויך ווערט אויסגעהערט דער עדות חיים לעהרער פֿון ניי-סאַנטש. זיין עדות-זאָגען איז געווען די

סענסאַציע פֿון טאָג.

חיים לעהרער קאָן נישט קיין פּויליש און זיין עדות-זאָגען אויף יודיש רופֿט אַרויס אַ געלעכטער אין זאַל.

ער איז דעם ראַדימנער רבי'ס אַנ'איידעם און אַ איינגעהער פֿיים ניי-סאַנטשער רב האַלבערשטאַם. אויף דער פֿראַגע פֿון אַ ריכטער: צי ווילט איהר נאָך קיין פּויליש ווייל ס'איז חניפה שבת? — ענטפֿערט ח' לעהרער, אַז פֿון 100 פּויליש ווערטער פֿערשטעהט ער קוים איין וואָרט. ער דערצעהלט, אַז ער האָט זיך אַנגעגעבען פֿאַר דער בעשולדיגטער אַלס דעם ראַדימנער'ס אַ זוהן. זי האָט איהם דאַן דערצעהלט, אַז זי האָט אַ חתונה-געהאַט מיט'ן ראַדימנער און זי האָט פֿון איהם געבוירען אַ קינד. דאָס קינד געפֿינט זיך אין אַמעריקא, ביי איהר דער אַ פֿריינדין.

מיט זלאַטע רובין האָט ער זיך בעגעגנט צוליב דעם, וואָס דעם ראַדימנער רבי'נס פּאַלאַטער, די ניי-סאַנטשער רביצין פֿרוי האַלבערשטאַם, האָט איהם געבעטען מיט טרעהרען אין די אויגען, ער זאָל העלפֿען איהר אויסגעפֿינען פֿאַטער, וואָס קאָן זיך נישט אָבשטעהען פֿון זלאַטע רובין.

ער האָט דאַן טעלעפֿאָנירט צום ד"ר לאַנדוי און זיך מיט איהם אָבגעשמועסט אַרויסצופֿאָהרען וועגען אַ געזעצען ענין מיט אַ רב, ער האָט איהם נישט געוואָלט זאָגען, אַז דאָס מיינט ער דעם ראַדימנער, ווייל ער האָט געשעלטען, אַז די זאַך וועט זיך איינגעבען צו האַלטען פּסור.

שפּעטער האָט דער עדות אפֿילו חרטה געהאַט דערויף, וואָס ער האָט זיך אַריינגעמישט אין דעם גאַנצען ענין, אָבער ער האָט זיך שוין נישט געקאָנט איינהאַלטען מעהר נישט אַריינצומישען זיך אין דער אַנגעלעגענהייט. ער האָט בעשלאָסען צו פֿאָהרען קיין קראָקאָ און דאָרט צוזאַמען מיט'ן ראַדימנער'ס איידעם קלינגסבערג זעהן אַ סוף צו מאַכען צו דעם מיאוס'ען עסק.

געהענדיג אין גאַס מיט קלינגסבערג'ן האָט איהם יענער אַנגעוויזען אויף זלאַטע רובין. ער איז צוגעגאַנגען צו איהר און האָט זיך מיט איהר בעקענט אויף פֿאָלגענדען אופֿן: ער איז צוגעגאַנגען צו איהר און זי געפֿרעגט:

— מוהמעשי איהר זענט אַ קראָקאָווערין?

— צו וואָס דאַרפֿט איהר דאָס וויסען?

— איך וויל געהן צום רבי'ן מיט אַ קראַנק קינד.

— ווי הייסט דאָס קינד און זיין מוטער?

— איהר זענט דען אַ רבי?

— איך קאָן דאָס איינענע, וואָס אַ רבי. זיי האָבען זיך דאַן געזעגענט.

דערנאָך האָט איהם קלינגסבערג געראַטען, אַז בעת זלאַטע וועט ביי איהם זיין, זאָל ער, דער עדות לעהרער, זיין מנגבה אין דער צווייטער שטוב און זיך צוהערען צו זייער געשפּרעך.

ס'האָט נישט לאַנג געדויערט. און מאָל איז אַריינגעקומען זלאַטע רובין. זי האָט חיוב גע'טענה'ט און געשריגען, אַז ס'וואָלטען זיך וועלכען איבערקעהרען וועט דער ראַדימנער מוזען טון אַזוי ווי זי וועט וועלען:

שטאַרבען זאָל ער שמואלסע און טון, וואָס איך וויל!

זלאַטע איז פֿלוצלונג שטיל געוואָרען, ווייל זי האָט בעמערקט, אַז עמיץ געפֿינט זיך אין צווייטען צימער. אויף דער פֿראַגע, ווער ס'איז דרינען, האָט איהר קלינגסבערג געענטפֿערט, אַז דאָס איז דעם ראַדימנער'ס זוהן, יעקל פֿון לאַנדאַן.

„רושעק לאַנדאַן“.

בעמערקט בייזענדיג אַדוו. פֿייפֿער. דער עדות דערצעהלט ווייטער: איך האָב זיך דאַן שוין מעהר נישט געקאָנט אויסהאַלטען און בין אַריין אין צווייטען צימער. זלאַטע האָט איהם דאַן געזאָגט: איך האָב דאָך אייך ערשט געטראָפֿען און נאָס, איהר זענט צום טאַטע גאָר-נישט ענליך.

דערויף האָט איהר דער עדות געענטפֿערט: איך בין יאָ ענליך צום טאַטען. ער האָט אַ שוואַרצע באָרד און איך האָב אויך אַ שוואַרצע באָרד.

עס האָט זיך דאַן צווישען עדות און זלאַטע רובין אַנטוויקעלט אַ געשפּרעך, בעת וועלכען די רובין האָט איהם געזאָגט: די ראַדימנער רביצין איז דאָך נאָר אַן אַנדער שטיפֿמוטער, פֿאָלג'ט בעט מאַמען ער זאָל איהר געבען אַ גט. איהר דאַרפֿט האָבען דערפֿאַר, ווייל איך האָב אַ קינד פֿון איהם פֿאָטער.

דערויף האָט איהר דער עדות געזאָגט, אַז ער איז אַ יונג פֿון 48 יאָהר און ער וואָלט זעהר משוגע געווען צו קענען זיין יונגסטען ברודער.

— וואָס וואונדערט איהר זיך — האָט איהם זלאַטע איבערגעריסען די רייד — איך בין אונגאַנגען אַלט 50 יאָהר, און מיינע יאָהרען קאָן מען נאָך האָבען קינדער.

דא האָט זיך דער עדות מעהר נישט געקאָנט איינהאַלטען און האָט איהר אַ זאָג געטאָן: „איהר זאָגט ליגען. איהר זענט מרדכי שלמה'ס טאָכטער און אַ טאָכטער איז שוין איבער 60 יאָהר.

דערויף האָט זלאַטע רובין געמאַכט אַ גאַנץ מיאוס'ען זשעסט, כדי צו בעווייזען ווי יונג זי איז נאָך. איך קאָן אויסזעהן האָט זי געזאָגט אויף 80 אָבער איהר זעהט...

דער עדות האָט אויף איהר אַ געשריגען: וואָס טוט איהר? דערויף האָט זלאַטע איהם אָבגעענטפֿערט: קוקט איהם נאָר ווי פֿרום ער איז! דיין טאַטע איז שוין גאַרנישט אַזאַ פֿרומער.

דער עדות האָט דאַן געוואָלט בעווייזען זלאַטע'ן, מען זאָל געהן צו אַ דין-תורה. אָבער זלאַטע האָט איהם געענטפֿערט קורץ און שאַרף:

רעדט צום לאַמפּ!

דער פּראָקוראָר לייגט פֿאַר אויפֿצוווייזען דעם עדות'ס ערקלערונגען און פּוילישע. דאַ שפּרינגט אויף זלאַטע רובין און שרייט אויף איהר פֿערטיידיגער פּויליש: פּראָשען באַגאַ טרופּינאַלאַ אַז פּאַגאַ פּראָקוראַטאַ, יאָ ל'צען פּשעקלאַראַטאַ“.

און זאַל פּלאַצט אויס אַ געלעכטער. די קאָרעספּאָנדענטען פּרובען פֿאָטאָגראַפֿירען זלאַטע'ן — אָבער זי פֿערדעקט זיך בעצייטענס דאָס פּנים. רופֿטער דמאַראַוויסקי זאָגט דאַן און שפּאַס צו זלאַטע'ן: אפֿשר וועט איהר זיך פֿאָטאָגראַפֿירען מיט'ן ד"ר לאַנדוי?

— נישט דערלעבען וועט ער, איך זאָל מיך מיט איהם פֿאָטאָגראַפֿירען! — ענטפֿערט איהם אָב זלאַטע.

זלאַטע רובין אַ בת ששים מיט אַ שמיץ אַריבער.

דערנאָך גיט אָב ערקלערונגען אַ פּאָליציי-פֿונקציאָנער, וואָס זאָגט אַז די בעשולדיגטע האָט איהם ערקלערט, אַז זי איז אַלט 63 יאָהר.

גיט מיר 5000 דאָלאַר אַ ניט מאַך איך אַ סקאַנדאַל.

דער עדות מאַניא האַלבערשטאַם, דעם ראַדימנער'ס פֿאַלטער, גיט איבער אַז זי איז געווען צוזאַמען מיט פֿרוי קלינגסבערג ביי דער רובין. די בעשולדיגטע האָט געפֿאָדערט 5000 דאָלאַר און זי האָט געשוואָרען, אַז זי וועט פֿון דער סומע קיין גראָשען נישט אַראָבלאָזען. זי האָט דערויף געדראָהט מיט קרימינאַל. זי וועט מאַכען אַ סקאַנדאַל א. אַ. וו.

דער עדות חוה שרה קלינגסבערג בעשטעטיגט דאָס עדות-זאָגען פֿון פֿרוי האַלבערשטאַם.

צו וועמען זלאַטע רובין האָט זיך גע'שדכנט.

דער עדות חנה האַלבערשטאַם דערצעהלט, אַז די בעשולדיגטע האָט איהר און מאַרינבאַר דערציילט, אַז זי שדכנ'ט זיך צום אַמינער רב און האָט דעם עדות פֿערשפּראָכען 5000 דאָלאַר. פֿאַר מיטהעלפֿען אין דער זאַך. דעמאָלטגלייכען האָט איהר די בעשולדיגטע געזאָגט, אַז זי קען חתונה האָבען מיט אַנ'אַנדערן רב, למשל, מיט'ן פּאָדגאָרזשער רב, וואָס איז אַ אַלמן.

וואָס איז טייער'ער ליבע צי געלט?

דער לעצטער עדות מענדיל קלינגסבערג, דעם ראַדימנער'ס אַנ'איידעם זאָגט, אַז די בעשולדיגטע האָט מסכים געווען צו בעקומען אַ געלד-ענטשעדיגונג. די בעשולדיגטע האָט דעמאָלט דעם עדות געפֿרעגט: וואָס איז דאָס טייערסטע אויף דער וועלט? — ליבע, האָט איהר דאַן דערויף דער עדות געענטפֿערט.

— אויב דאָס איז דאָס טייערסטע, טאָ ווי אַזוי זאָל איך פֿערטוישען ליבע אויף געלד? — האָט איהם דאַן דערויף געענטפֿערט זלאַטע רובין.

דערמיט איז די המשכות געריכטס-פֿערהאַנדלונג פֿערענדיגט.

די נאָכמיטאָגס זיצונג איז אָבגעלעגט ביז מאָנטאָג 4 נאָכט.

דעם אורטייל ערוואַרט מען אויף מיטוואָך.

אויפֿגעריסען די אַלגעמיינע פֿערזאַמלונג פֿון פֿעראיין „לינת אורחים“.

(:) געלעמען איז פֿאָרגעקומען די אַלגעמיינע פֿערזאַמלונג פֿון הילפֿס-פֿעראיין „לינת אורחים“.

די פֿערזאַמלונג איז געווען זעהר זעהר אַ שטורמישע, מחמת עס איז געקומען צו אַ שטאַרקען קאָנפֿליקט צווישען דער אויסגעהער פֿערוואַלטונג און די גרינגער פֿון פֿעראיין. עס האָט געהאַלטען דערביי, אַז די פֿערזאַמלונג זאָל אויפֿגעריסען ווערען.

די אָפּאָזיציע האָט פּסדר געשטערט און נישט געלאָזט די פֿערזאַמלונג דערפֿירען צו קיין טאָלק. די אָנהענגער פֿון דער פֿערוואַלטונג האָבען אויך נישט וועלענדיג צוגעגעבען אַז עס איז געקומען צו קלעפּ. אַ דאַנק דער אינטערווענץ פֿון רעדנער האַמבאַרסקי איז די פֿערזאַמלונג רוהיג געשלאָסען געוואָרען אָן דער אינטערווענץ פֿון דער פּאָליציי.

אנגעלעגען קומט פֿאַר די אַלגעמיינע פֿערזאַמלונג צום צווייטען טערמין.

2 פֿאַרלעזונגען פֿון ב. (דוב) אויערבאַך וועגען ברוך שפּינאָזאַ.

דער בעקאַנטער העברעאיש-יודישער שריפֿטשטעלער ב. (דוב) אויערבאַך וועט אין זאַל „הזמיר“ האַלטען 2 פֿאַרלעזונגען אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן 250 יעהריגען יובילעאום פֿון יודישען פֿילאָזאָף ברוך שפּינאָזא. די ערשטע פֿאַרלעזונג קומט פֿאַר שבת, דעם 12. מערץ און זונטאַג, דעם 13. מערץ, 8 אין אָווענד.

ח' אויערבאַך וועט קודם כל איבערגעבען די עיקרים פֿון שפּינאָזא'ס פֿילאָזאָפֿיע און אין אַ פּאָפּולערער שפּראַך וועט ער בעלויכטען די שווערסטע שטעלען פֿון שפּינאָזא'ס „עטיק“ און פֿון „טעאָלאָגיש - פּאָליטישען טראַקטאַט“, דערביי וועט ער אויך זיך אָבשטעלען אויף שפּינאָזא'ס קריטיקער.

אַ מוטער, וואָס האָט איהר ניי-געבוירען קינד אַריינגעוואָרפֿען אין אַ זענק-גרוב.

(!) דאָס קרימינאַל-געריכט האָט בעטראַכט דעם פּראָצעס פֿון דער 19-יעהריגער יוזעפֿא פּאַפּלאַסקאַ וועלכע איז בעשולדיגט געוואָרען אין ערמאָרדען איהר אייגען קינד אויף אַ שענדליכען אופֿן.

אַלט-זייענדיג 18 יאָהר האָט זיך די אַנגעקלאַגטע פֿערליבט אין אַ 30-יעהריגען קריסט.

אין אַ קורצער צייט אַרום האָט זיך פּאַפּלאַסקאַ דערפֿיהלט אַלס מוטער. זי איז דאַן געקומען צום געליבטען מיט אַ פֿאָדערונג, ער זאָל חתונה האָבען מיט איהר.

דער לעצטער האָט צוגעזאָגט צו שטעלען אַ חופּה. אָבער אין עטליכע טעג אַרום איז ער אונגאַנגען פֿערשוואונדען געוואָרען.

די עלטערן פֿון דעם פֿערפֿיהרטען מיידעל דערוויסענדיג זיך, אַז זייער טאָכטער געפֿינט זיך אין אַנדערע אומשטענדען, האָבען זי אַרויסגעטריבען פֿון דער היים.

דאָס מיידעל איז געקומען קיין לאָדז און אין קלאָזעט פֿון הויז אויף פּוסטיאַזד 23 האָט זי געבוירען אַ קינד.

דאָס קינד איז אַריינגעפֿאַלען אין גרוב און דערשטיקט געוואָרען.

אין געריכט האָט זיך די בעשולדיגטע נישט מודה געווען ערקלערענדיג, אַז דער אומגליקס-פֿאַל מיט'ן קינד איז געשעהן דורך אַ צופֿאַל.

די אַנגעקלאַגטע איז פֿער'משפּט געוואָרען אויף 9 חדשים טורמע.

איבערגעפֿאָהרען אַ 5-יעהריג יודיש קינד.

(:) געלעמען, אַרום 7 אַ זייגער אָוועט איז דורך אַנ'אויטאָמאָביל אויף פּעטריקאָווער גאַס איבערגעפֿאָהרען געוואָרען אַ 5-יעהריג קינד פֿון דער יודישער פֿאַמיליע אַלבעק.

די פֿערבייגעהער האָבען, דערזעהענדיג דאָס אונגליק, פֿערהאַלטען דעם אויטאָמאָביל און געגען שאָפֿער האָט מען פֿאָרגעשטעלט אַ פּראָטאָקאָל.

צום אָרט פֿון פֿאַרפֿאַל איז אָנגעקומען גערופֿען די פּאָגאָטאָוויע, וועלכע האָט דעם קינד געגעבען ערשטע הילף און אין אַ שווערען צושטאַנד אָבגעפֿיהרט אין שפּיטאַל.

פֿון קאָלאָניאַל-קליינהענדלער-פֿערבאַנד צעגיעלניאַנאַ 15.

אונטער'ן פֿאָרזיץ פֿון פּרעזעס אָלינבאַוער איז געווען, זונטאַג, פֿערזאַמלונג פֿון קאָלאָניאַל-קליינהענדלער-פֿערבאַנד. ס'איז פֿאָרגעקומען די פּרעזעס נאָמלים גוט אַז אַ לענגערען בעריכט פֿון דער טעטיגקייט פֿון פֿעראיין. עס ווייזט זיך אַרויס, אַז די צאָהל מיטגלידער און פֿערגרעסערט געוואָרען ביז 200. אויך האָט זיך אַ געלונגען צו בעקומען פֿערטרעטער אין אַלע פֿינאַנץ-אַמטען. נאָכדעם רעדט ה' אָלינבאַוער און רופֿט אַלע מיטגלידער סאָלידאַריש מיטצואַרבייטען, עס רעדט ה' ראָזענצווייג, ה' פֿינקעלשטיין א. א. און ווינצע-פּרעזעס נאָמליב שליסט די פֿערזאַמלונג.

פֿערבאָטען אַ מיטינג פֿון פּ. פּ. ס. „לעוויצאַ“

(פּ) היינט האָט אין זאַל פֿילהאַרמאָניע געזאָלט פֿאָרקומען אַ מיטינג פֿון די לינקע פּפּ"ס. אין דער לעצטער מינוט האָט דער רעגירונגס-קאָמיסאַריאַט פֿערבאָטען דעם מיטינג. דער פֿערבאָט איז פֿאָרגעקומען צוליב רוין פֿאָרמעלע טעמים.

ראַיאָן-צוזאַמענפֿאָהר פֿון די סטושעלצעס אין לאָדז.

(פּ) געלעמען איז אין זאַל פֿון שפּאָס דאָס פֿאָרגעקומען אַ ראַיאָן-צוזאַמענפֿאָהר פֿון די „סטושעלצעס“. אין צוזאַמענפֿאָהר האָבען זיך בעטייליגט דעלעגאַטען פֿון לאָוויטש, לענטשיץ, טשענסטאָכאָוו, קאַליש, סקערניעוויץ און פֿון נאָך אַ גאַנצע רייהע ערטער.

אַלס גאַסט זענען געווען דער וואָיעוואָדע יאַשטשאָלט, גענעראַל מאַלאַכאָווסקי און אַנדערע מיליטער-לייט.

וואָיעוואָדע יאַשטשאָלט עפֿענט דעם צוזאַמענפֿאָהר און דאָס ערשטע וואָרט בעקומט פּאָלקאָווניק ראַלמיסטרוק, וועלכער בעגריסט דעם צוזאַמענפֿאָהר אין נאָמען פֿון מיליטער. איינער פֿון די גענעראַל-רעדנער האָט זיך בעקלאָגט, אַז די רעגירונג גיט נישט דער אָרגאַניזאַציע קיין שום סובסידיעס און ער לענט דעריבער פֿאָר אַרויסצוטרעטען מיט אַנ'ענערגישער פֿאָדערונג צו בעקומען אַ געהעריגע שטיצע. אויב נישט — דראָהט ער מיט דער דעמיסיע פֿון דער צענטראַל-פֿערוואַלטונג.

נאָך די דיסקוסיעס איז אויסגעוועהלט געוואָרען אַ נייע פֿערוואַלטונג.

אַרעסטירט געלד-פֿעלשער

20 מאַן זענען איינגעזעצט געוואָרען אין טורמע.

די טעג האָט דער אויספֿאָרשונגס-אַמט אַרעסטירט אַ באַנדע געלד-פֿעלשער. עס זענען אַרעסטירט געוואָרען 20 מאַן, ביי וועלכע אין די וואָהנונגען עס זענען געפֿונען געוואָרען אַ סך פֿאַלשע באַנקנאָטען.

אָסטראָווצער רבי שליט"א ערנסט קראַנק.

רבנים און חסידים פֿון לאָדז זענען נעכטען ספּעציעל אַרויסגעפֿאָהרען קיין אָסטראָוויץ.

(:) קיין לאָדז איז געלעמען פֿריה אַנגעקומען אַ טעלעגראַמע פֿון אָסטראָווצער „הויף“, אַז דער אָסטראָווצער רבי ר' מאיר יחיאל הלוי בן חנה-פֿיילע איז ערנסט קראַנק. די מקורבים און די בני-בית בעטען דעריבער, מען זאָל אין לאָדז (ווי אין אַלע אַנדערע שטעט) אין אַלע בתי-תפֿלות זאָגען תהלים און בעטען פֿאַר אַ רפֿואה שלימה במהרה און אריכת ימים ושנים פֿאַר'ן חולה'ס וועגען.

בעקאָנט ווערענדיג פֿון דער דאָזיגער ידיעה, זענען געלעמען אַרויסגעפֿאָהרען פֿון לאָדז קיין אָסטראָווצע אַ רייהע רבנים און אויך חסידים פֿון אָסטראָווצער רבי'ן שליט"א.

* * *

(:) געלעמען שפּעט אָווענד האָט מען אויס אָסטראָווצע טעלעפֿאָניש איבערגעגעבען פֿון אָסטראָווצע, אַז אין משך פֿון היינטיגען טאָג האָט זיך דער געזונד-צושטאַנד פֿון אָסטראָווצער רבי'ן שליט"א אַביסעל פֿערבעסערט. די דאָקטוירים קאָנסטאַטירען אין פּראָפֿ. קלייגמאַן זענען געלעמען אַרויסגעפֿאָהרען קיין אָסטראָווצע אויף אַ קאָנסיליום.

מאָרגען קומט פֿאַר אַ זיצונג פֿון קהלה-ראַט

נאָך אַ הפסקה פֿון אַ יאָהר צייט.

די זיצונג וועט זיך פֿערנעמען מיט דער פּסח-הילף-אַקציע.

(:) מאָרגען, דינסטאָג אָווענד, וועלען זיך נאָך אַ הפסקה פֿון קרוב אַ יאָהר צייט, צונויפֿקומען אין קהלה-זאַל די מיטגלידער פֿון לאָדזער קהלה-ראַט, פֿרי אָבצוהאַלטען אַ זיצונג.

די זיצונג איז דאָס מאָל צונויפֿגערופֿען געוואָרען פֿרי צו בעטראַכטען די פֿראַגע וועגען אָרגאַניזירען פֿאַר דער פֿערמעגענדער יודישער בעפֿעלקערונג אין לאָדז אַ הילפֿס-אַקציע אויף פּסח.

מען גלייבט אָבער, אַז אַ חוץ מיט דער דאָזיגער פֿראַגע וועט די זיצונג מיט קענען אַנדערע ענינים זיך נישט פֿערנעמען.

אַזוי ווי די קהלה-קאַסע איז פּוסט, וועט דער קהלה-ראַט נאָר קענען בעאויפֿטראַגען און בעפֿולמעכטיגען די קהלה-פֿערוואַלטונג אויסצושטעלען וועקסלען אויף די קניות, וואָס זענען פֿערבונדען מיט דער פּסח-אַקציע.

די קהלה-פֿערוואַלטונג וועט הייער אויף „אייגענער האַנד“ נישט אונטערנעמען די פֿערמיטלונג פֿון פּראָדוקטען, אָדער איינאָרדנען אַ פּסח'דיגע קיך. עס איז מעגליך, אַז די פֿערמיטלונג פֿון געלד אָדער פּראָדוקטען-שטיצע פֿאַר אָרימע לייט זאָל ווערען איבערגעגעבען „דאַבראָטשינאַשטש“ (!) די קהלה-פֿערוואַלטונג זאָל אויף דער אַקציע אַסיגנירען אַ בעשטימטע סומע געלד. דאַנעגען וועט די קהלה זיך אונטערנעמען איינצואָרדנען אַ פּסח-קיך פֿאַר די יודישע חולאים און די שפּיטאַלען, פֿאַר יודישע אַרעסטאַנטען און יודישע זעלנער.

פּסח-הילפֿס-אַקציע פֿון „תומכי אורחים“.

די הילפֿס-קאָמיטעט „תומכי אורחים“ וועלכער פֿיהרט שוין דורך יעדעס יאָהר אַ הילפֿס-אַקציע פֿאַר דער אָרימער יודישער בעפֿעלקערונג, איז ביי וועלכען עס איז פֿאַרהאַן אַ שטענדיגע שבת-קיך, וואָס גיבט 100 פּערזאָן בעקומען צו עסען אומזיסט, נעמט אונטער אַ גרויסע הילפֿס-אַקציע צום קומענדיגען פּסח. 1000 בכבוד'ע אָרימע יודען וועלען בעקומען פּראָדוקטען און מצות און געלד-אונטערשטיצונגען, און פֿאַר 500 פּערזאָן וועט איינגעאָרדנעט ווערען אַ קיך אויפ'ן אָרט.

זשאַבאָטינסקי וועט נאָך האַלטען אין לאָדז אַ העברעאישען רעפֿעראַט.

מאָנטאַג, דעם 14 ד. ח. וועט וול. זשאַבאָטינסקי האַלטען אין פֿילהאַרמאָניע אַ העברעאישען רעפֿעראַט א. ד. ט.: „די וועגען פֿון דער העברעאישער קולטור און גלות“.

לאָדזער טאָגעבלאַט

דער רעדאַקטאָר נעהמט-אָן פון 6 ביז 7 אין אָוונד.
נישט בעשטעלטע מאַנוסקריפּטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אַדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16, Skrz. poczt. 16
טעלעפאָנען: פון רעדאַקציע 57. אַדמיניסטראַציע 47.

גראַבסקי'ס גייסט.

א בשורה האָט געבראַכט די אָפיציעלע טעלעגראַפען-אַגענטור (פּאַט), וואָלטען מיר זיך געקאָנט ווינשן בעסערע בשורות.

דאָס פינאַנץ מיניסטעריום האָט ארויסגעשיקט א צירקולאַר צו די אײַנצעלנע „איזבא סקאַרבאָוועס", אז מען זאָל זעהן שטרענג אײַנצוקאַסירען די אַלטע שטײַערן. אין דעם זעלבען קאָמוניקאַט הײסט עס, אז די סוחר'ישע וועלט איז שטאַרק בעאומרוהיגט, ווײַל א סך האָבען נאָך נישט געקאָנט אויסקויפען קײן נײַע פּאַטענטען און באַלד מוז מען צאָהלען פּרי-שעו „אָבראָטאָווי" — וואו נעמען אַלץ צוזאַמען בײַ די הײַנטיגע צײַטען? ראַכט זיך מיט א פּאַטריאָטישער פראַגע מאָן מען דאָ נישט פאַרטיג ווערען. נישט בענוג צו זינגען א לידעל וועגען דער פליכט צו צאָהלען שטײַערן, קײן יוד קלאָגט זיך נישט דערפאַר, וואָס ער דאַרף צאָהלען שטײַערן, נור וואָס ער האָט נישט פון וואַנען צו צאָהלען.

גראַבסקי רעגירט נישט מעהר, אָבער דאָך הערשט נאָך כסדר גראַבסקי!

* * *

קאָאָפּעראַטיווע קאַסעס.

קרעדיט, קרעדיט-קאַסעס, קרעדיט-הילף, רופט מען פון אַלע זײַטען. די ווירטשאַפטליכע לאַגע אין לאַנד ווערט גאָר נישט בעסער. מען געוועהנט זיך א ביסעל צו צו די צרות, אײביג קלאָגען קאָן מען נישט, און אַזוי אַרום פאַלט מאַנכער אַרײַן אין א טעות, מײנענדיג, אז די לאַגע בעסערט זיך.

נאַטירליך מענשען האָבען כסדר אויסגעקוקט אויף פרעמדער הילף, געוואַרט אויף גרויסע געלדער פון אַמעריקאַ. הײַנט ווײסען זײ שוין, אז דאָס איז א זײַפענבלאָז, און אז העלפען מוז מען זיך אַלײן.

קרעדיט-קאָאָפּעראַטיווען זענען דאָס מיטעל פון אײגענער הילף. אין געוועזענעם רוסיש-פּוילען, בפרט אין פּויליש-ליטע האָט זיך אויסגעבויט א שטאַרקע און געזונדע נעץ פון אַזעלכע קאָאָפּעראַטיוען.

פון מאָל צו מאָל מעלדעט מען וועגען דער ענטשטעהונג פון א נײַער קאַסע אין א קלײן שטעדטעל. אָבער לײדער זענען די יסודות נישט תמיד געזונדע... מען מוז אויפמערקזאַם מאַכען אונזערע עסקנים, אז דער צוועק פון אַזעלכע קאַסעס זענען נישט עהרען-פּאָסטענס פאַר „אויסגערוהטע לײַט", נור ריכטיגע בשותפות'דיגע קאָאָפּעראַטיווע אַרבײט. וואָס געשעהט אָבער? אָדער א שטעדטעל שלאָפט חדשים, יאָהרען-לאַנג און ריהרט זיך נישט, אָדער עס כאַפּט זיך אויף מיט אַמאָל און גרינדעט 2—3 קאַסעס אין אײן וואָך!..

ווירטשאַפטליכע אַרבײט מוז ערנסט געפירט ווערען. זאָלען אין דעם אַלע געדענקען בײַם גרינדען פון נײַע קאַסעס. אײן גוטע קאַסע איז בעסער ווי צוועלף שוואַכע און שלעכטע. נאָך מעהר. שלעכטע קאַסעס זענען ערגער, ווי גאָר קײן קאַסע נישט...

דעפּ. ד"ר א. אינזלער.

ווי אַזוי די יודישע דורכוואַנדערער פון א"י ווערען בעהאַנדעלט אין רומענישען פּאָרט.

מיר האָבען שוין אײנמאָל אָנגעוויזען אויף דער אונדערלאָזבאַרער בעציהונג צו די יודישע רעעמיגראַנטען פון א"י אין רומעניען.

די רעעמיגראַנטען פון פּוילען קריגען אַנדערש נישט די רומענישע דורכפאָהר-וויזע אין א"י אויב זײ נעמען נישט א באַהן-בילעט ביז לעמבערג. דערצו זענען די פּרײַזען מיט 100 פּראָצ. העכער.

אין קאָנסטאַנצאַ ווערען אַלע יודישע רעעמיגראַנטען אַרײַנגעפּאַקט אין משא-וואַגאָנען, בעוואַכט פון א רומענישען זשאַנדאַרם און וואַלגערן זיך אַזוי אין די וואַגאָנעס דרײַ מעת-לעת, אין דער צײַט, וואָס די דאָזיגע נסיעה ביז טשערנאָוויץ וואָלט געקענט דויערען העכסטענס 12 שעה.

אפילו אין שבת ווערען די פּאַסאַזשירען געצוואונגען צו פאָהרען.

ווי מ'גיט אונז איבער פון גוט אינפאָרמירטע קוועלען, האָט לעצטענס פּאַסירט א פאַל אין קאָנסטאַנצאַ, בעת א שוחט האָט זיך אָפּגעזאָגט צו פאָהרען אין שבת האָט איהם דער זשאַנדאַר געצוואונגען דערצו דורך קלעפּ.

צי וועלען די בעטרעפענדע ציוניסטישע אָרגאַנען ענדליך נישט זעהן א סוף מאַכען צו אַזא לאַגע?

עקספּאָרט און אימפּאָרט פון גרויס-בריטאַניען אין ארץ-ישראל.

לאָנדאָן, 3 מערץ (טעלעגר. דורך יט"א). ענטפערענדיג אויף אַן אָנפראַגע אין פּאַרלאַמענט, האָט דער מיניסטער מיטגעטײלט, אז אין יאָהר 1926 האָט גרויס-בריטאַניען עקספּאָרטירט סחורות און פּראָדוקטען קײן ארץ-ישראל אין ווערט פון 674 טויזענד פונט און אימפּאָרטירט סחורות פון א"י אין ווערט פון 1846 טויזענד פונט שטערלינג.

יודישער פּאָליציאַנט, וואָס שטאַמט פון פּוילען דערטרונקען געוואָרען אין ירדן.

ירושלים, 5 מערץ (טעלעגראַפיש דורך יט"א) דער יודישער פּאָליציאַנט העניך טײַטעלבוים, וואָס שטאַמט פון פּוילען, איז דערטרונקען געוואָרען בעת דער פאַרפלײצונג פון ירדן.

זײַן טויטער קערפּער איז געפונען געוואָרען אין ירדן און מען האָט איהם געבראַכט צו קבורה אין טבריה.

דער „מתים-טאַנץ"

פון דעפּ. יעקב וויגאָדסקי.

אין צוויי אַרטיקלען, וועלכע איך האָב בשעתו אָפּגעדרוקט וועגען „די יודישע מתים פאַר די פּראָזעקטאָריומס", האָב איך די דאָזיגע בתחילה „שאלה" אויסגעשעפּט. ס'האָט זיך קײן אײן וואָכליכער ענטפער אויף די דאָזיגע אַרטיקלען אין ערגעץ נישט בעוויזען, הגם כמעט די גאַנצע יודישע און א טײל פּוילישע צײַטונגען האָבען זײ איבערגעדרוקט. ס'האָט זיך נאָר געהערט א סקריפּען מיט די צײן און א בילערײַ פון די שמוציגע גאַסען-בלעטלעך... ווי איך האָב דאָס פאָראויסגעזאָגט, איז די גאַנצע אַגיטאַציע וועגען דעם ענין, וועלכע ווערט געפיהרט פון בעהאַלטענע, מאַטעריעל-פּראָאינטערעסירטע פּערזאָנען פון דעם אינטערנאַציאָנאַלען אַנטיסעמיטיזם,— אַריבער פון אײן מעדיצינישען פאַקולטעט אויפ'ן צווייטען (חוץ קראָקוי, וואו ס'איז דאָ איצטער זעהר ווייניג יודען), וואו די פּוילישע סטודענטען, די בלינדע אויספיהרער פון דער גאַנצער אונטערנעהמונג, נישט וויסענדיג פאַר וועמען און פאַר וואָס זײ דינען, האָבען נישט דערלאָזען זײערע יודישע חברים און מיטבירגער צו אַרבײטען אין פּראָזעקטאָריום.

פּיסלעכווײַז האָט זיך דער שטורעם אײַנגעשטילט אין גאַנץ פּוילען, ווײל געגען די ערוואַרטונגען פון די אַגיטאַטאָרען האָט זיך אײַנגעגעבען די יודען צוצושטעלען א געוויסע צאָהל מתים פאַר'ן פּראָזעקטאָריום!

אַזוי אָבער, ווי דער ציל פון די הינטער-קוליסען-העלדען, וואָס האָבען אָנגעפיהרט מיט דער גאַנצער אַגיטאַציע, איז געווען נישט צו דערלאָזען די יודישע סטודענטען ענדיגען דעם קורס און אויף אַזאַ אופן נישט צו דערלאָזען יודען אין פּוילען צו שטודירען מעדיצין, — האָט מען געקאָנט פאַראויסזעהן, דאָס די אַגיטאַציע פון דער פינסטערער מאַפיע וועט זיך באַלד ווידער אָנהויבען, כדי נישט צו דערלאָזען די יודישע סטודענטען אָבגעבען זײערע עקזאַמענס פון אַנאַטאָמיע.

און כך הוה: מיט עטליכע טעג צוריק האָט א גאַסען-בלעטעל אין ווילנא אויפגעפאָדערט די סטודענטען, זײ זאָלען זיך ווידער נעמען פאַר יודען! באַלד האָט זיך א געוויסער טײל סטודענטען אָפּגערופען אויף דער אַגיטאַציע פון דעם גאַסען-בלעטעל און האָט בײַ די יודישע סטודענטען, וואָס האָבען געוואָלט אַרבײטען אין פּראָזעקטאָריום, אַראָפּגעריסען די ווײַסע כאַלאַטען און נישט געלאָזען זײ צו דער אַרבײט. האָט עפּיצער די שמוציגע אַגיטאַטאָרען פון הינטער אַרום צוגעצויגען צו אחריות? נײן! האָט מען דעם בלעטעל אשר פאַר „העצען אײן טײל פון דער בעפעלקערונג קעגען א צווייטען" צוגעצויגען צו געריכטליכער אחריות? נײן!

האָט מען די סטוד נטען, וואָס טראָגען מיט די פיס בעני כל עם ועדה די פּוילישע קאָנסטיטוציע און אַנדערע חוקים, וואָס זענען מתחייב, צוגעצויגען צו אחריות? נײן!

ווי מ'זעהט, איז גראַד דער דאָזיגער טײל סטודענטען דער בעל-הבית אין אוניווערזיטעט: ער טוט, לכל-הפחות בנוגע יודען, אַלץ וואָס ער וויל!

פרעגט מען בײַ דער מאַכט, ענטפערט זי גאוה'דיג: „די הויך-שולען אין פּוילען זענען אויטאָנאָם!" דאָס איז געוויס אַן אמת; אָבער אַן אויטאָנאָמע אינסטיטוציע איז דאָך קײן סובערענע אינסטיטוציע נישט, ד. ה. זי איז נישט דער אײנציגער בעל-הבית אין דער אינסטיטוציע! דער אײנציגער בעל-הבית איז דער אָרגאַן פון דער מלוכה-מאַכט!

אַלע געזעצען און גאַנץ בעזונדערס די קאָנסטיטוציע זענען מתחייב אין די הויך-שולען פונקט אַזוי, ווי אין דער גאַנצער מדינה. סטודענטען, וואָס פאַלען אַן אויך אומשולדיגע מיטבירגער אויפ'ן גאַס, ווערן גלײך צוגעצויגען צו שטרענגער אחריות, און אין אוניווערזיטעט נישט? אויב דער אוניווערזיטעט האָט דאָס רעכט צו טון בײַ זיך, וואָס ער וויל, איז ער נישט אויטאָנאָם, נאָר סובערען, ד. ה. ער שטעלט מיט זיך פאָר א בעזונדערע אומאָפּהענגיגע מלוכה!

אין דער אמת'ן איז דאָך די מעשה נישט אַזוי: אַלע געזעצען, ווי געזאָגט, זענען מתחייב אי'ן אוניווערזיטעט, פונקט ווי מחוץ פון איהם; די אחריות דערפאַר טראָגט דער בילדונגס-מיניסטער! זאָלען סטודענטען, למשל, פּרובירען אַרויסטרעטען אָפען אין אוניווערזיטעט מיט א קאָמוניסטישער פּראָפּאַגאַנדע, אָדער זאָלען זײ אָנפאַלען און שלאָגען נישט-יודישע סטודענטען, וועט מען באַלד מיט זײ לערנען בלק און „אײַנשטעלען די געזעצליכע אָרדנונג"! איז דאָך דערפון געדרונגען, אז נאָר בנוגע יודען איז דער אוניווערזיטעט אַן'אומאָפּהענגיגע מלוכה! הײַנט פאַראָוואָס שווײַגט דאָס בילדונגס-מיניסטעריום?

און וואָס טראַכט די רעגירונג פון דער מאָראַלישער סאַנאַציע? אַזוי ווערט דאָס די אַקאַדעמישע יוגענד דערצויגען מאָראַליש און רעכטליך?

אויב די רעגירונג פון דער מאָראַלישער סאַנאַציע, געפינענדיג, אז אין פּוילען קענען די באמת שענהע דעמאָקראַטישע אינסטיטוציעס נישט פונקציאָנירען נאָרמאַל צוליב דעם, וואָס עס פעלען (דערווײַל) אויס דעמאָקראַטען אין דעם הויכען זין פון וואָרט, מוזען זײ דאָך פון דער דאָזיגער מײנונג ציהען דעם פאָלגע-יוצא נישט נאָר פאַר די געזעצגעבערישע קערפּערשאַפטען, נאָר אויך פאַר די אויטאָנאָמיע פון די אוניווערזיטעטען!...

איך בין מיט דער דערמאָנטער מײנונג מסכים נאָר אין דעם פונקט, וואָס פּוילען איז נאָך ניט צײַטיג פאַר אַזאַ הויכען רעזשים, ווי דער דעמאָקראַטישער. אָבער, פונקט להיפוך, מײן איך, אז נאָר אונטער דער השפּעה פון דעם דאָזיגען רעזשים קענען זײ ווערען צײַטיג, און איך שטעה דעריבער פּאָקי שטאָל און אײַזען אויך פאַר דער אויטאָנאָמיע פון די הויך-שולען; אָבער ניט פאַר זײער אומאָפּהענגיקײט! אפילו בנוגע יודען מוז די רעגירונג פעסט און שטרענג אַרײַנמישען זיך, וויבאַלד די אויטאָנאָמישע מאַכט קען אָדער וויל זיך ניט אַרײַנמישען!

די מלוכה-מאַכט מוז דערציהען די יוגענט בכלל אין דער שטרענגסטער געזעצמעסיגקײט. דאָ, וואו די יוגענט ווערט דערצויגען אין צוויי-ערלײַ מדות (מאָראַליטעט): אײנע פאַר ניט-יודען און די צווייטע פאַר יודען, דאָרטען איז קײן שום מאָראַליטעט ניטאָ!...

און אין דערמאָנת'ן בעקוועמען די בעוואוסטע געשיכטע מיט די יודישע סטודענטען, וואָס האָבען איבערגעגעבען דעם געוועזענעם מעדיצינישען דזיעקאַן אָדער דעם סענאַט פון ווילנער אוניווערזיטעט די החלטות, וואָס זענען אָנגענומען געוואָרען אויף דעם פּראָטעסט-מיטינג פון די יודישע סטודענטען, — אויף וועלכער הויך ס'שטעהט די מאָראַלישע ערציהונג, מיט וועלכער א געוויסער טײל פּראָפעסאָרען פיהרען אָן!

איך בין זיך מודה, אז מיאוסער און אָפּשטויסענדיגער פאַר אַלץ אין דער גאַנצער מעשה זענען פאַר מיר די פאַר יודישער סטודענטען, וועלכע האָבען אונזערע יודישע סטודענטען אַזוי טיף בעלײדיגט; אָבער וואָס וועט איהר זאָגען וועגען פּראָפעסאָרען, וועלכע פאָדערן פון אַזעלכע שלוחים, דראָהענדיג מיטן אויסשליסען, דאָס זײ זאָלען אָפּלײקענען די איבערגעגעבענע החלטות, און ווען די שלוחים האָבען דערויף מסכים געווען, פאָדערן, דאָס זײ זאָלען אין א יודישע און פּוילישע צײַטונגען עס אָפּרופען!

על כל פנים מוז דאָך איצט פאַר אַלעמען זײַן קלאָר, אז אין דער „מתים-שאלה" זענען פעראינטערעסירט ניט די מתים, נאָר די לעבעדיגע אַנטיסעמיטען, וועלכע ווילען ניט דערלאָזען יודען צום שטודיום פון מעדיצין און דערמיט אַרויסוואַרפען פיער [illegible] יודען פון די אוניווערזיטעטען! די מתים זענען נאָר דער מיטעל דערצו, אַזוי, ווי איך האָב שוין פון אָנהויב אָן דערויף אויפגעוויזען, גיט זײ הײַנט מתים, וועלען זײ מאָרגען פאָדערן די „טראַבענט"-נאָרמע פאַר מתים; גיט זײ דאָס אויך, וועלען זײ פאָדערן מאַנסבילישע מתים, ווײַבערישע מתים, ברוינע, שוואַרצע און, שוואַרץ-יאָהר ווייס, וואָס נאָך פאַר א מתים. דער עיקר איז, דאָס יודישע סטודענטען זאָלען ניט קענען אָפּגעבען דעם עקזאַמען פון אַנאַטאָמיע און זאָלען מוזען פאַרלאָזען דעם פאַקולטעט!

אַלס דעפּוטאַט פון פּוילישען סיים, ווענדע איך זיך צו דער איצטיגער רעגירונג און פרעג: פאַרוואָס שווײַגט איהר? פאַרוואָס גיט איהר ניט אַרויס א דעקרעט, וואָס זאָל גאַראַנטירען די גאַנצע, מ'שטײַנס געזאָגט, שאלה? אַזאַ דעקרעט מוז אויפווײַזען, וועלכע מתים ס'קענען גענומען ווערען פאַר פּראָזעקטאָריום, וועלען געבען גיט קײנער קײן מתים ניט און מ'דאַרף אויך ניט געבען.

איך פרעג ווײַטער די רעגירונג: ביז וואַנען וועט זי דולדען די שפיכת-דמים פון יודישע סטודענטען און די ווילדע אַרויסטרעטונגען מצד א געוויסען טײל ניט-יודישע סטודענטען? ווען וועט זי צום סוף אײַנשטעלען דעם געזעצליכען סדר אין די פּוילישע אוניווערזיטעטען? אויב דאָס וועט אײַנגיכען נישט געשעהן, וועט מען דאָך מוזען מײנען, דאָס אין פּוילען פעהלען אויס נישט נאָר עלעמענטען פאַר א גוטער געזעצגעבערײַ, ווי די רעגירונג זאָגט, נאָר אויך — פאַר א גוטער אויספיהרונג...

אין קרים

נאָטיצען פון מײַן רײַזע איבער סאָוו.-רוסלאַנד

— פון — ראובן ברײַנין.

I.

דעם 14. יולי אָווענד זענען מיר געקומען פון כערסאָן מיט אַן'אויטאָמאָביל קײן דזשאַנקאָי, אין דער קרים.

די געזעלשאַפט, מיט וועלכער איך און פּראָפעסאָר לאַווקין האָבען זיך צוזאַמענגעטראָפען אין כערסאָן, איז בעשטאַנען פון פאָלגענדע פּערזאָנען: ד"ר יוסף ראָזען, דער הויפּט-דירעקטאָר פונ'ם אַגראָ-דזשאָינט אין רוסלאַנד, לובאַרסקי, דער הויפּט-אַגראָנאָם איבער אַלע יודישע קאָלאָניעס, וואָס ווערען געשטיצט פונ'ם דזשאָינט; ד"ר העקסטער פון באָסטאָן; דער אַדוואָקאַט אַלבערט פוקס, דער ראש-הקהל פון מאָסקווא; ד"ר לאַנגער, דער פאָרטרעטער פון לענינגראַדער קהלה; ד"ר ראָזענטאַל, א ציוניסט פון מאָסקווא.

אין צוויי אויטאָמאָבילען זענען מיר אָפּגעפאָהרען פון כערסאָן קײן קרים. דער וועג פאַר'ן אויטאָמאָביל איז גיט געווען גוט. פּריוואַטע אויטאָמאָבילען גייען גוט אין רוסלאַנד. נאָר די רעגירונג בענוצט זיך מיט אויטאָמאָבילען, און פון בעסטען סאָרט. גאַראַזשען אויפ'ן וועג זענען נישטאָ. ווען עס טרעפט זיך וואָס מיט'ן אויטאָמאָביל אויפ'ן וועג איז א שלעכטע מעשה. מען מוז בלײַבען שטעהן און דער שאָפער מוז זיך אַליין העלפען.

קורץ: די רײַזע מיט'ן אויטאָמאָביל אויף דער דאָזיגער שטרעקע איז גיט געווען קײן גרויסער פאַרגעניגען. די געזעלשאַפט אָבער איז געווען אינטערעסאַנט. אַלע ערנסטע מענשען, וועלכע האָבען שוין דורכגעמאַכט וועלט-רײַזען, און יעדער האָט געהאַט וואָס צו דערצעהלען. ווײַטע און הויכע האָריזאָנטען פונ'ם יודישען לעבען אין פאַרשידענע לענדער האָבען זיך פונאַנדערגעוויקעלט אין אונזער געשפּרעכען. יודישע פּראָבלעמען זענען דעבאַטירט געוואָרען. פּראָפ. לאַווקין, דער אַלטער געניאַלער באַקטעריאָלאָג, וועלכער האָט געראַטעוועט מיליאָנען מענשען פון פּעסט, פון כאָלערע, איז א טראַדיציאָנעלער יוד, טראָגט אַן אַרבע-כנפות, עסט נאָר כשר, ראַוועט א.ר.גל. א הײסער יוד. זײַן שטאַנדפּונקט איז א וויסענשאַפטליכער. ער פאַרהאַלט זיך דאָך צו לעבענס-פּראָבלעמען פונ'ם יודישען פאָלק, ווי אַן'עקזאַקטער נאַטור-פאָרשער.

די שטאַרקע גלויבונגקײט פון פּראָפעסאָר לאַווקין און צוגלײַך זײַן וויסענשאַפטליכער בליק אויף מאָט-זאַכען, האָבען מיך איבערגעראַשט און'אַנגעטראָגט, וואָס ווערט דערצעהלט וועגען דעם גרויסען דײַטשען פיזיאָלאָג מילער.

פּראָפ. מילער איז געווען א גלויביגער קאַטאָליק. אײנמאָל האָט מען ענטדעקט אין ערגעץ א דאָרף, אין דײַטשלאַנד, די בײנער, רעליקוויען, פון א קריסטליכען הײליגען. דער קריסטליכער עולם האָט גענומען פּילגערן, וואַנדערן צו די בײנער פונ'ם הײליגען.

אויך מילער איז געגאַנגען צום הײליגען אָרט. ער האָט גענומען בעטראַכטען די געפונענע בײנער פונ'ם הײליגען. נאָך א גענויער בעטראַכטונג האָט דער גרויסער פיזיאָלאָג געזאָגט צו זײַן אומגעבונג: אַלס א גלויביגער קאַטאָליק מוז איך קושען די בײנער פונ'ם הײליגען, אָבער אַלס נאַטור-פאָרשער מוז איך פעסטשטעלען, אז די דאָזיגע בײנער זענען פון א פערד, נישט פון א מענשליכען סקעלעט.

ווען איך האָב דערצעהלט דעם דאָזיגען אַנעקדאָט אין דער געזעלשאַפט פון פּראָפ. לאַווקין, האָט ער זיך אָפּגערופען, אז ער געפינט, דאָס די יודישע פּראַקטיק שטימט בײַ איהם מיט זײַן וויסענשאַפט.

וואויל איז איהם.

* * *

מיט גרויס שוועריגקײט האָבען מיר געפונען א פּלאַץ און עפּעס א מין האָטעל וואו צו איבערנעכטיגען. מיר האָבען זיך געמוזט בעגניגען מיט די אומבעקוועמע צימערן, אומבעקוועמע בעטען און אוממעגליכע, אומהיגיענישע אײַנריכטונג, וואָס מ'האָט אונז געגעבען, מיט דעם, וואָס מ'האָט געקאָנט געפינען.

עס איז געווען א הײסע נאַכט. עס איז קײן חשק נישט געווען אײַנצושליסען זיך אין א צימער מיט שלעכטע און ווענינג בעלײַכטונג.

מיר האָבען אַרומגעשפּאַצירט איבער דער שטאָט און געזעהן זיך צו טרעפען מיט יודען און פאַרפיהרען מיט זײ א געשפּרעך.

און דאָס האָב איך ערפאַהרען:

אין דזשאַנקאָי (א טאַטאַרישער נאָמען), א געוועזענע האַנדעלס- און פאַרקעהר-שטאָט, האָבען פאַר דער מלחמה געלעבט דרײַ הונדערט און פופציג יודישע פאַמיליעס. יעצט געפינען זיך דאָ אינגאַנצען נאָר זיבציג יודישע פאַמיליעס. פון וואָס לעבען זײ? עס איז טאַקע נישטאָ אײַגענטליך פון וואָס צו לעבען, נאָר מען לעבט, און דווקא יודישליך. עס איז פאַראַן אין דזשאַנקאָי א שוחט. ער איז אויך דער רבי.

אין דזשאַנקאָי איז א געמישטע בעפעלקערונג פון טאַטערן און רוסען. די יודען לעבען מיט בײדען גוט און ערוואַרמען פיל פון די אַרומיגע נײַע יודישע קאָלאָניעס.

די יודען אין אַרמיאַנסק באַזאַר, וואָס ליגט אויף דער גרענעץ פון דער קרימער רעפּובליק, לעבען ערגער. מיר האָבען זיך אין זײער שטאָט אויפגעהאַלטען מעהר ווי א שעה.

בעגעגענט האָט אונז דאָרט עפּיס א יודישער בחור, א צומישטער, וועלכער איז אויסגעבונדען מיט דער גאַנצער געמישטער בעפעלקערונג. ער האָט געזעהן, אז אין אונזערע אויטאָמאָבילען זיצען יודען, איז ער גלײַך צוגעשפּרונגען און האָט אָנגעבאָטען זײַן בערײַטוויליגקײט צו דינען און צו [illegible] עפּיס. ער רעדט א טאַטערישען יודיש און א יודישען טאַטעריש. אין א פּאָר מינוטען האָט ער אונז אַלעס דערצעהלט און אונז אַלעס געגעבען אויסקונפט. וואו מען זוכט איהם נישט — דאָרטען וואַקסט ער.

מיר האָבען זיך צוגעזעצט לעבען א רעסטאָראַן, כמעט אינמיטען מאַרק, טרינקען עטוואָס קאַלטעס. און דער בחור האָט שוין מודיע געווען אַלע יודען אז דאָ זענען געסט, אַמעריקאַנצעס. און עס האָט נישט געדויערט א פּאָר מינוט און צו אונז זענען צוגעקומען א דעלעגאַציע פון די אַרמיאַנסק-באַזאַרסקע יודען. דער פאָרזיצענדער פון דער דעלעגאַציע איז געווען א שנײַדער. זײ האָבען אונז דערצעהלט, אז זײער שוהל (סינאַגאָגע) איז פאַר'משכנ'ט, און ווען זײ וועלען די טעג זי ניט אויסקויפען, וועט מען בײַ זײ אַוועקנעמען די שוהל און פאַרוואַנדלען זי אין עפּיס זעהר וואָכעדיגס און אומרײנ. און דער שנײַדער — וועלכער איז אויך דער גבאי פון שוהל — האָט מיט טרעהרען אין די אויגען גע'מענה'ט:

„עפּיס א קלײניקײט צו בלײַבען אהן א שוהל. זאָל גאָט שומר ומציל זײַן. בעסער זאָל איך בלינד בלײַבען. בעסער זאָל איך דאָס ניט דערלעבען צו זעהען, מיט הונדערט און פופציג און צוואַנציג רובעל קאָנט איהר אונז העלפען בעפרײַען די שוהל. אלזא, יודען, ברידער!"

נאָך אײדער דער שנײַדער-פאָרזיצענדער האָט געענדיגט זײַן „רעדע" האָט ד"ר ראָזען געעפנעט זײַן טײַסטער און האָט דער ערשטער געגעבען זײַן טײל. און אויף איהם קוקענדיג האָבען די איבריגע פון אונזער געזעלשאַפט געגעבען יעדער א געוויסע סומע און עס איז געוואָרען א פּאָר הונדערטער מעהר [illegible] ווי דער שנײַדער-פאָרזיצענדער האָט פאַרלאַנגט אויף צו בעפרײַען די שוהל.

דער „קאָמיטעט" איז געווען איבערגליקליך — אינצט ווען זײ ווידער האָבען די שוהל אַלס זײער אײגענטום.

דער פּראָפ. לאַווקין איז אויך געווען גליקליך, וואָס גאָט האָט איהם מזכה געווען מיט אַזאַ מצוה.

און דער שנײַדער-פאָרזיצענדער האָט גע'מענה'ט צו זײַנע לײַט: „נו, האָבען מיר א גאָט אין הימעל? האָב איך אײַך ניט געזאָגט, אז דער רבונו של עולם וועט אונז ניט פאַרלאָזען און וועט ניט דערלאָזען, אז אונזער מקום קדוש, די שוהל, זאָל אַרײַנפאַלען אין די הענד פון טמאים, פון ערלים. איז דאָס ניט א נס מן השמים, וואָס גאָט האָט אין דער רעכטער צײַט צוגעשיקט צו אונז זײַנע שליחים, זײַנע מלאכים!"

דער גבאי פון שוהל איז צו אונז צוגעשפּרונגען, מיר זאָלען צוגעהן זעהן די שוהל.

איך און לאַווקין זענען געגאַנגען. אין דער גאַנצער צײַט, וואָס איך האָב אַרומגערײַזט מיט'ן גרויסען געלעהרטען און וועלט-בערימטען באַקטעריאָלאָג, האָב איך געזעהן, אז כמעט מעהר ווי מיט אַלץ איז ער, לאַווקין, פאַראינטערעסירט מיט די שוהלען. וואו מיר זענען נאָר געקומען, האָבען מיר צוערשט בעזוכט די שוהלען.

און אין יעדער שוהל האָט ער זיך געפרעהט, נחת געקליבען — יודען דינען נאָך גאָט.

אויפ'ן וועג צו דער שוהל, האָט אונז דער גבאי, דער שנײַדער, דערצעהלט

(ענדע—זעה זײַט 4)

ראובן ברײנינ'ס אײנדריקען פון קרים.

(ענדע פון 8-טער זײַט).

אַז זײ האָבען און אַרמײַאַנסקע בּאַזאַר אַ שוחט און ער איז בײַ זײ אויך דער רב, דער מלמד, דער בעל-קורא, און פאַר די אַלע זאַכען בּעקומט ער שכירות אַ רובּעל אַ וואָך.

מיר האָבען אָנגעזעהען די שוהל, וואָס שטעהט אויף אַ פרײַען פּלאַץ. אַ הילצערנער בנין מיט אַ גרין-געפאַרבּטען קופּאָל; אינעווייניג נאַקעטע ווענד, אַ פּאָר צעריססענע ספרים און סדורים. אַ טרויעריגע אַרומקײַט איז אויף אַלץ געלעגען.

* * *

דורכגעשלאָפען, רויבּטיגער: דורכגעוואַכט די נאַכט און דזשאַנקאַי, האָבען מיר זיך פערזאַמעלט נאָענט פריה צו פריהשטיק בײַ דעם אַגראָנאָם פון רושאַינט. לעווין: ער איז פריהער יאָהרען לאַנג געווען אויפזעהער אויף די גיטער פונ'ם באַראָן גינזבורג, וואָס האָבען זיך דאָרט געפונען נעבען דזשאַנקאַי דאָרט, וואו עס איז איצט פאַרהאַן אַ טײל פון די יודישע קאָלאָניעס.

דער אַגראָנאָם לעווין איז אַ יודישער מענש, קען העברעאיש און איז אַ נאַציאָנאַליסט, און איבערגעגעבען מיט לײַב און זעל די נײַע יודישע קאָלאָניעס.

אום אַכט פריה זענען מיר געפאָהרען בּעזוכען די נײַע יודישע קאָלאָניעס, וואָס געפינען זיך נישט ווײַט.

צוערשט האָבען מיר זיך אָפּגעשטעלט אין דער קאָלאָניע משמר. דאָס איז אַ קאָלאָניע פון חלוצים. צווישען די קאָלאָניסטען און משמר זענען די קינדער פון רבנים, אייניקלעך פון בעקאַנטע גאונים און אײַנער, וואָס איז מזרע, פון דער אַפּשטאַמונג, הבעל שם-טוב, אַן אונטערשאַנטער יונגערמאַן.

די קאָלאָניסטען און קאָלאָניסטקעס רעדען אַלע העברעאיש און זענען די פלײַסיגסטע ערד-אַרבּײַטער און זעהר געשיקט אין דער גאַנצער ווירטשאַפט, אַ מוסטער-ווירטשאַפט. אַלץ אין דער חאַזײַער קאָלאָניע טראָגט אַ קולטורעלען כאַראַקטער. דאָס לעבען איז קאָמוניס-טיש-יודישליך אײַנגעריכטעט. שלום און שלוה צווישען אַלעמען...

אײַנע אַ מיידעל, אײדלע יודאָווין, פון האָמעל, האָט מיר דערצעהלט, אַז ערב פּסח תרפ"ד (אין אַפּריל 1924), איז זי אָנגעקומען צו אַרבּײַטען אין משמר מיט אַ גרופּע פון צוועלף. זי איז די אײנציגע פון די צוועלף, וועלכע איז דאָ פערבּליבּען. אייניגע פון זיי זענען שוין אין ארץ-ישראל, די אַנדערע — עס איז אָבּער אַ צו-לאַנגע געשיכטע. „נאָר אַלע האָבען קאָמוניסטיש-ציוניסטישע נשמות — האָט דאָס מיידעל פערענדיגט איהר געשפּרעך און איז געגאַנגען צו דער אַרבּײַט.

דער אַגראָנאָם לעווין האָט אונז געפיהרט אין דעם „פּיטאָמניק" (פלאַנצונגס-גאָרטען) און מיט צופרידענקײַט האָט ער אונז געזאָגט: „אַלט און נײַצינג פון די פלאַנצונגען, וואָס מיר האָבען עקספּערימענטירט דאָ צו פערפלאַנצען האָבען זיך צוגענומען. עס איז געלונגען: מיר פערזוכען דאָ אײַנצופיהרען די „אינטענסיווע-קולטור" — און די בויאַהעריגע עקספּערימענטען, וואָס מיר האָבען געמאַכט און האָבען זיך אײַנגעגעבען, גיבען גיטע האָפנונגען. דאָ איז דער בּאָדען — און דאָ זענען די מענשען".

125 קאָלאָניסטען אַרבּײַטען אין משמר. 35 פּראָצענט דערפון זענען פרויען. לעווין האָט מיר געזאָגט, אַז אין משמר, ווי אין די אַנדערע חלוצים-קאָלאָניעס, אין דער קרים, הערשט אַ פּוריטאַניש זיטען-ריינליכקײַט.

רעדענדיג מיט די קאָלאָניסטען — אַלע אונפערהייראַטע — האָב איך זיי אַ פרעג געטון: און וואָס הערט זיך וועגען חתונות אין אײַער קאָלאָניע?

דער ענטפער איז געווען:

עס פּיקען זיך אַרויס צוויי צוועלפע פּאָלען. צוויי פערליבּטע פּאָרלעך, וואָס ווילען זיך פערהייראַטען. זיי וואַרטען נאָר צו אַ בּיסעל, בּיז די ווירטשאַפט אין משמר וועט זיך נאָך פערבעסערן. בײַ אונז טאָר זיך קײנער נישט פערהײַראַטען אהן דער ערלויבּניש מצד דעם פערוואַלטונגס-קאָמיטעט פון דער קאָלאָניע. שטרענגע דיסציפּלין און דער הינגעבּונג.

אין דעם געשפּרעך, אין העברעאיש, וואָס איך האָב געהאַט מיט די קאָלאָניסטען פון משמר, איז מיר קלאָר געוואָרען, אַז זיי בּעטראַכטען די קאָלאָניע אַלס די הכשרה, דער פּלאַץ פאַר פאַרבּערײטונג פאַר ארץ-ישראל. אַ געוויסע צאָהל פון די דאָזיגע קאָלאָניסטען איז שוין אין ארץ-ישראל. נאָר אַזוי לײַכט איז זיי אָנגעקומען צו בּעקומען די ערלויבּניש דערצו. אײַנער פון זיי איז געטויטעט געוואָרען אויף דער גרעניץ.

צווישען די קאָלאָניסטען אין משמר זענען געווען אויסגעצײַכענטע אַגראָנאָמען, וועלכע האָבען געאַרבּײַט צוזאַמען מיט אַלעמען אויפ'ן פעלד און אין דער ווירטשאַפט, אָבּער אַ צאָהל פון זיי איז פערשיקט אויף דרײַ יאָהר אַלס ציוניסטישע אַגיטאַטאָרען. אויף זייער פּלאַץ זענען געקומען געוועהנליכע קאָלאָניסטען, נישט-שטודירטע, וועלכע טוען אויך נוצליכע אַרבּײַט אַלס אינסטרוקטאָרען, מדריכים.

די קאָלאָניעס משמר און תל חי זענען די מוסטער-קאָלאָניעס אין דער געגענד און האָבען אַ זעהר גוטען נאָמען אין די אַרומיגע קריסטליכע דערפער. פריהער זענען די דײַטשע קאָלאָניעס אין קרים געווען די מוסטערהאַפטע — איצט זענען דאָס די קאָלאָניעס פון די חלוצים.

פון משמר זענען מיר געפאָהרען אין תל-חי.

וועגען תל-חי און די אַנדערע קאָלאָניעס אין קרים — אין נעקסטען אַרטיקעל.

די געהײמניש פון יענער נאכט...

שפּאַנענדער ראָמאַן פון לאָדזער לעבען.

פון לעאָן פײערמאַן.

(41-טע פאָרזעצונג.)

צווייטער טייל.

ערשטעס קאַפּיטעל.

אַ זייגער 9 פריה. אויפ'ן תפיסה-הויף האָבען זיך צונויפגעקליבען די אַרעסטאַנטען. דער וועכטער פון דער טורמע קוקט זיך גוט אַרום אין אַלע זײַטען.

— אַלע אין אײן רייה! — האָט זיך דערהערט אַ בּעפעהל.

אַלע האָבען מעכאַניש אויסגעבילדעט אַ רייה.

— לינקס אויסדרעהען זיך!

זײ האָבען זיך אויסגעדרעהט.

— מאַרש!

זײ האָבען זיך גערירט פון אָרט.

זײ גײען לאַנגזאַם און שטיל. טריט בײַ טריט. זײ דרעהען זיך איבער'ן הויף. אַ ריזיגע וואַנט פון לעבעדיגע מתים.

די זון וואַרעמט. עס שמעקט שוין מיט פריהלינג. אויף די גאַסען האָבען זיך די אײנוואוינער בּוימער צעבליהט. דאָרט געהען מענשען פול מיט לעבען, פרײַ און אונגעשטערט און דאָ אויפ'ן תפיסה-הויף קומט מעהר דער טרויעריגער שפּאַציר פון מענשען, וואָס זענען אָפּגעריסען פון לעבען און דערווײַטערט פון דער וועלט.

זײ געהען שווייגענדיג, די קעפּ נידעריג אַראָפּגעלאָזען און יעדער פון זײ טראַכט וועגען זײַנע נאָהנטע, וועלכע ער האָט געלאָזט אונטער די טויערן פון דער תפיסה—אין דער הײם.

די מענער געהען צוזאַמען מיט די פרויען אויפ'ן שפּאַציר. אָבער פרויען איז נישטאָ קײן סך. 50 מענער און קוים 5 פרויען. אַלע אָנגעטאָן אין גרויע טורמע-קליידער. די פרויען טראָגען טיכלעך אויף די קעפּ.

אסתר געפינט זיך אויך צווישען זײ. מיט אַ טיכעל האָט זי זיך פערדעקט אַ טײל פון געזיכט און אַזוי געהט זי אַרום איבער'ן הויף. אַ, גאָט! דאָס איז וואָס נישט דער שפּאַציר, וועלכען זי האָט אַמאָל געמאַכט אויף דער פּיעטריקאָווער-גאַס אין אַ שבת-טאָג, עלעגאַנט געקלײדעט, אַ פרעהליכע און אַ מונטערע.

דאָ מוז מען געהן, כאָטש מען וויל נישט, מען צווינגט דערצו. און דערצו איז קאַלט און אומעטיג. אסתר האָט געציטערט פון קעלט און זיך אַרומגעדרעהט איבער'ן פערמאַכטען תפיסה-הויף.

אונטער איהר געהט עפּעס אַ יונגערמאַן, וואָס זעהט אויס פון אַ יאָהר 30 זײַן פּנים איז לאַנג, די אויגען בּלוי. ער ווײַזט אויס צו זײַן פערמאַטערט פון לײַדען און הונגער. ער זיצט אין אַ בּעזונדערער צעלע נעבען אסתר'ס צעלע. אין דער טורמע רופט מען איהם מיט'ן נאָמען „פרעדעק". דאָ ווייסט מען נישט פון קײן נאָמען. אײן וואָרט איז גענוג. פרעדעק'ן קען יעדער אַרעסטאַנט. עס קען איהם די גאַנצע פּאָליציי פון לאָדז און וואַרשע. פרעדעק איז אַ בּעקאַנטער פערבּרעכער. ער האָט אויף זײַן געוויסען שוין עטליכע מאָרדען. דאָס זענען נישט געווען קײן געוועהנליכע רויב-מאָרדען. פרעדעק האָט זיך נישט בּעהאַנדעלט מיט אַזעלכע נאַרישקײַטען. דער בּעריהמטער אַנפאַל אויף דער בּאַנק מעלכאָפי אין פּאַריזען איז געווען זײַן אַרבּײַט. פרעדעק איז געגאַנגען נאָר אויף זיכערע געשעפטען. געווײַס, ווען עס איז אַמאָל נויטיג געווען צו בּענוצען אַ מעסער אָבער אַ רעוואָלווער, האָט פרעדעק נישט אָפּגעזאָגט זײ צו נעמען אין דער האַנד אַרײַן.

דאָס לעצטע אַמאָל האָט ער געמאַכט אויף אַ סוחר פון לעמבּערג, וועלכער איז געפאָהרען אין ערשטען קלאַס פון אַ צוג. דער סוחר האָט געהאַט בּײַ זיך עטליכע טויזענד דאָלאַר. פרעדעק איז צוזאַמען מיט איהם אײַנגעשטיגען אין צוג און מער קײַנער איז נישט געווען אין דער קופּע האָט ער דעם סוחר ערמאָרדעט מיט אַ מעסער. פרעדעק האָט צוגענומען די וואַליזקע מיט געלד און געהאַלט אַרויס, אָבער אין דער זעלבער רגע איז אַרײַנגעקומען דער קאָנדוקטאָר און אָבגעשטעלט דעם צוג. די פּאָליציי האָט איהם גענומען נאָכיאָגען און געכאַפּט.

פרעדעק האָט בּעקומען 6 יאָהר טורמע. 6 יאָהר — דאָס איז נישט קײן קלײַניגקײַט. אָבער פרעדעק האָט זיך נישט גענומען צום האַרצען. ער ווייסט אָפּזיצען ס'זײַנינגע.

ער האָט שפּאַצירט מיט אַ לײַכטען טראָט איבער'ן הויף און פון צײַט צו צײַט אויפגעהויבען דעם קאָפּ, כדי אָנצוקוקען אסתר'ן וועלכע איז געגאַנגען אונטער איהם. פרעדעק האָט צו איהר געפּיהלט עפּעס אַ סימפּאַטיע. ער האָט זי דערקענט אין דער טורמע און זי האָט איהם שטאַרק געפעלען.

פרעדעק האָט שוין גערעדט מיט איהר. ער ווייס פאַרוואָס זי איז בּעשטראָפט געוואָרען. ער האָט געהערט וועגען מאָרד אויף דער פּאָלודניאָווע-גאַס. אַן'אינטערעסאַנטער מאָרד!

און אסתר איז איהם אַ שאָד געוואָרען. זי איז זיכער אונשולדיג. דער ברודער, מעגליך, איז דעם מאָרד בּעגאַנגען, אָבער זי, אסתר, איז אונשולדיג! פרעדעק קען זיך אויף אַזעלכע זאַכען און ער ווייס, ווער איז שולדיג און ווער עס לײַדט אונשולדיג.

אסתר האָט איהם אַמאָל לאַנגזאַם אָנגעקוקט. זי וואַרפט אויף איהם אַ בּליק און טוט אַ לײַכטען שמייכעל. ער האָט אַזעלכע שעהנע, בּלויע אויגען.

— שטעהן! — פּלוצלינג אַ נײַער בּעפעהל.

די אַרעסטאַנטען שטעלען זיך אָב. עס איז שוין אַוועק אַ האַלבּע שעה. דער שפּאַציר דויערט שוין נישט לענגער.

— אין אַ רייה זיך אויסשטעלען!

און ווידער שטעלען די אַרעסטאַנטען זיך אויס אין אַ לאַנגע רייה.

— מאַרש!...

זײ ריהרען פון אָרט. צום טויער און פון דאָרט אויף די טרעפּען. יעדער געהט אַרײַן אין זײַן צעלע. אויף די טרעפּען פּיהלען זײ זיך פרײַער.

מען הערט עפּעס אַ שטיל שעפּטשען.

אין אַ געוויסען מאָמענט איז פרעדעק צוגעגאַנגען נעהנט צו אסתר'ן און איהר עפּעס אַרײַנגעשטעקט אין דער האַנד אַרײַן. אַ צוקנייטשטע שטיקעל פּאַפּיר. אסתר האָט זיך אָבגעשטעלט.

— פּסססט... שטיל!... — האָט פרעדעק געזאָגט, אומקוקענדיג פאָרזיכטיג אין אַלע זײַטען.

אָבער קײַנער האָט עס נישט בּעמערקט.

זײ געהען אַרײַן אין די צעלען.

אסתר איז דערנערווירט.

ווען מען האָט נאָר פערמאַכט אונטער איהר די טיר, איז זי צוגעלאָפען צום פענסטער און דאָס שטיקעל פּאַפּיר אויפגעוויקעלט.

(פאָרזעצונג קומט.)

די וואונדערבּאַרע לעגענדעס אין ראַדאשיץ וועגען דעם רבּי'ן ר' בּער.

(פון אונזער ספּעציעלען שליח אין ראַדאשיץ).

אויפ'ן כאַטען עק פון שטעטעל געפינט זיך אַ הײַזעל, וואָס האַלט זיך קוים פון אַלטקײַט. די ווענטלעך צוטשרען פון יעדען ווינט און עס דוכט זיך, אַז אָט-אָט פאַלען זײ אײַן.

יעדער יוד, וואָס געהט אַדורך דאָס הײַזעל, וועט קײנמאָל נישט פערפעהלען צוצוגעהן צו דער טיר און אַ קוש-טון די מזוזה, און דערנאָך וועט ער מיט אַ גרויסען דרך-ארץ און פּיעטעט געהן ווײַטער.

נעבּען דעם מערקווירדיגען הײַזעל האָט אַ יוד אויפגעשטעלט אַן'אַכסניא און קומענדיג קײן ראַדאשיץ, האָט מען מיר רעקאָמענדירט אײַנצושטעהן אין דער דאָזיגער אַכסניא. איך האָב דעם פאָרשלאָג אָנגענומען. די ערשטע פראַגע וואָס איך האָב געשטעלט דעם בּעל-אַכסניא, איז געווען:

— ווער האָט געוואוינט אין דעם דאָזיגען מאָדנעם הײַזעל.

מיט אַ שטיל קול, וואָס קלינגט מיט אַ טאָן פון עהרפורכט און פּיעטעט, ענטפערט מען מיר:

— דער רבּי ר' בּער.

דער רבּי ר' בּער איז אַן'עלטער-זיידע פון נפטר ר' אליעזר דוד זצ"ל. וועגען איהם דערצעהלט מען צווישען די הײַנטיגע יודען אַהן אַ שיעור לעגענדעס.

דער רבּי ר' בּער, דערצעהלט מען, צווישען אַנדערע זאַכען, האָט געהאַט אַ שטאַרקע ליבּע צו דער נאַטור. ער האָט דווקא געוואוינט וואו אין עק פון דער שטאָט, וואו עס הויבּט זיך אָן פעלד און וואַלד. און וואַלד מוזט איהר וויסען, געפינט זיך אין דער ראַדאשיצער געגענד זעהר אַ סך. פאַהרט איהר נאָר אַרויס פון די ד' אמות פון ראַדאשיץ, בּעגעגנעט איהר אַלטען געדיכטען וואַלד אויף שריט און טריט. און דער רבּי ר' בּער, גיט מען איבּער, האָט ליבּ געהאַט זיך אויפצוהויבען זעהר פריה. ווען דער מאָרגענשטערן האָט אַרײַנגעלויכטען אין זײַן פענסטער, איז דער רבּי שוין געווען אויף די פיס. גלײַך אָבּזאָגען שחרית איז ער אַרויס אויפ'ן פעלד, וואָס האָט זיך אַנגעצויבּען בּאַלד נאָכ'ן הײַזעל, וואו ער האָט געוואוינט; די ערטער האָט ער געהאַלטען פערליעבט אויף דעם פּראַכטען, אײַנפאַכען נאַטור, די אויגען געוואָרפען אין דער ווײַטקײַט וואו אַ שורה בּוימער האָט זיך געקײַטעלט מיט אַ שורה בּוימער און פעלד פון קאָרן האָט זיך בּעהאַלטען מיט פעלד פון ווײץ, גערשטען און גרעקע, צווישען די שמאַלע סטעזשקעס האָט דער רבּי ר' בּער אַזוי אַרומגעשפּאַצירט. צו יעדען פויגעלע האָט ער זיך צוגעהערט און אײַנגעזאַפּט אין זײַן נשמה דאָס געזאַנג פון דער ערוואַכענדער וועלט.

אַמאָל האָט ער אַרויסגענומען פון דער טאַש אַ שטיקעל אַלט בּרויט, צעקרישעלט עס אויף שטיקלעך און די שטיקלעך געוואָרפען די פייגעלער,

וועגען די פייגעלעך דערצעהלט מען פאַלגענדע געשיכטע, וואָס בּעווײַזט די מופּלקײַט און דעם הויכען שוואונג פון דער פאָלקס-פאַנטאַזיע.

עס איז געווען זומער פאַרמיטאַג. אויף די פעלדער איז געלעגען אויסגעשפּרייט דער בּלישטשענדיגער מאָרגען-טוי. דער ריח פון זשיטא און פון וואַלד האָט זיך אויסגעמישט מיט דעם ריח פון די פעלד-בּלומען און צווײַטיגען לויבּ. עס איז געווען, ווי דער רבּי ר' הלל האָט געזאָגט — „די וועלט איז אַ כלה און אין שעה, זי האָט זיך לײַב מיט מיט מוה אײַנגעשטומט גרייט צו דער חתונה."

איז דער רבּי ר' בּער אַ פערטראַכטער געגאַנגען איבּער'ן פעלד, פערטיפט אין הרהורים. זײַן מחשבה איז געווען נישט אויף דער ערד — ערגיץ ווײַט-ווײַט האָט זי געשוועבּט.

פּלוצלינג דערהערט ער געבּען זײַן אויער דאָס זינגען פון אַ פייגעלע:

משרה.. משרה..

פערשטעהט דער רבּי, וואָס דאָס פויגעלע וויל. ער זעצט זיך אַוועק אויפ'ן גראָז. ער נעמט אַרויס אַ שטיקעל בּרויט און האַלט אויסגעשטרעקט די האַנד און אַזוי שלאָפט ער אײַן מיט אַ זיסען שלאָף. די פייגעלעך זענען אַזוי הײמיש צום צדיק, אַז זײ האָבען זיך אַרויפגעשטעלט אין אַ מחנה אויף זײַן האַנד און גענומען עסען די קרישעלעך בּרויט. דער רבּי איז אַזוי געשלאָפען עטליכע שעה — אַזוי זיס און רוהיג. און אַז די פויגעלעך האָבען דאָס בּרויט אויפגעגעסען, האָבען זײ גענומען בּויען אַ נעסט אויף דעם רבּי'ס אויסגעשטרעקטער האַנד.

און אַז דער רבּי ר' בּער האָט זיך אין עטליכע שעה אַרום אויפגעכאַפּט, האָט ער דערזעהן אויף זײַן האַנד אַ נעסט מיט פייגעל. איז דער רבּי מיט אַן'אויסגעשטרעקטער האַנד געקומען אין דער שטאָט אַרײַן און טרעפענדיג עטליכע יודען האָט ער אויסגערופען:

— פרעהט אײַך יודען אַזוי ווי די פויגעלעך אין דער נעסט אויף מײַן האַנד: די נעסט, יודען, איז די וועלט, די פויגעלעך זײַנען מיר און דער רבּונו של עולם איז אונזער טאַטע!...

און דער רבּי ר' בּער האָט די נעסט אָנגעקלעפּט אין דעם דאַך פון זײַן הײַזעל.

איז נאָך אַזעלכע וואונדערבּאַרע לעגענדען דערצעהלט מען וועגען רבּי'ן ר' בּער, וועלכע איך וועל בּײַ אַ געלעגענהײט איבּערגעבען די לעזער פון „לאָדזער טאָגעבּלאַט".

בן שלום.

לאָרד אַלענבּיי, הערבּערט סעמיועל און קאָמאַנדער קאָנוועורטי

בּעגריסען דעם פּרעזידענט פון ציוניסטישען-עקזעקוטיוו נחום סאָקאָלאָוו.

לאָנדאָן (יט"א) דער קרן-היסוד קאָמיטעט אין ענגלאַנד האָט אײַנגעאָרדענט אַ פײַערליכע אויפנאַהמע פאַר דעם פּרעזידענט פון ציוניסטישען עקזעקוטיוו נחום סאָקאָלאָוו. דעם פאָרזיץ האָט געפיהרט סער הערבּערט סעמיועל, וועלכער האָט מיט אַ גרויסער רעדע געשילדערט די לאַנג-יעהריגע אַפּעראַטיווע אַרבּײַט פון סאָקאָלאָוו'ן פאַר'ן ציוניזם. גרויסע בּעגריסונגען, האָט געזאָגט סער סעמיועל, וועלען געשטעלט פאַראויס דורך זײַערע פיהרער. סאָקאָלאָוו האָט פיל מיטגעהאָלפען צו די ערפאָלגען פון ציוניזם און משך פון די לעצטע יאָהרען דער ערפאָלגרײַכער אויפבּוי ארץ-ישראל איז אַבּהענגיג פון 3 זאַכען: ערשטענס פון דער זיכערונג פון אַ פרײַנדליכער ענטוויקלונג פון לאַנד אונטער דער ענגלישער הערשאַפט, צווייטענס פון דער אונטערשטיצונג אין העבּראַאישער אַרבּײַט פון יודישע מענער און פרויען און ארץ ישראל און דריטענס פון דעם און וואָס פאַר אַ מאָס וועלען די דאָזיגע בּעמיהונגען אונטערגעשטיצט ווערען פון אויסען. עס וועט קומען אַ צײַט ווען ארץ ישראל וועט זיך שוין נישט נויטיגען אין אַן'אונטערשטיצונג פון אויסען. עס איז אָבער אונמעגליך, אַז אַ אַבּגעשטאַנענע לאַנד, נאָך אַ לאַנגען מערקווישען רעזשים, זאָל זיך קענען אַלײן אויפבּויען אין דער שטופע פון דער אויפבּוי אַרבּײַט פאָדערט ארץ ישראל קאַפּיטאַל, מענשען און אידעעאישע בּעגײַסטערונג. סאָקאָלאָוו האָט אַלע זײַנע כחות געווידמעט דער אויפגאַבּע. ער איז נישט נאָר אַ היסטאָריקער פון ציוניזם נאָר אויך אַ מיטשעפער פון זײַן געשיכטע.

נאָך סער הערבּערט סעמיועל'ס רעדע האָט גענומען דאָס וואָרט דער אַראָבּערער פון ארץ ישראל פעלדמאַרשאַל וויקאָונט אַלענבּיי. ער האָט געזאָגט, אַז עס איז לײַכטער אַנצופיהרען מיט אַן'אַרמעע ווען מען האָט מענשען און אַמוניציע ווי אויפבּויען אַ רואינירט לאַנד. מען מוז פעסטשטעלען, אַז דער סער סעמיועל האָט גלענצענד אויסגעפיהרט זײַן שווערע אויפגאַבּע. עס איז פאַר מיר אַ גרויסער כבוד, האָט געזאָגט פעלדמאַרשאַל אַלענבּיי, צו בּעגריסען ה' סאָקאָלאָוו, דעם גרויסען אָרגאַניזאַטאָר, דעם גרויסען יודישען פּאַטריאָט, דאָס הייסט אויך אַ פּאַטריאָט פון דער ענגלישער מלוכה. דער שלום און נאָהענטען מזרח איז אַ נויטווענדיגקײַט. די דאָזיגע פרידענס-אַרבּײַט פיהרען סער הערבּערט סעמיועל און נחום סאָקאָלאָוו און זי וועט זיכערן די צוקונפט פון ארץ ישראל און פון נאָהענטען מזרח. פון ארץ ישראל וועלען די פרידענס-אידעען אויסשטראַלען אויף דער גאַנצער וועלט.

דאַן האָט גענומען דאָס וואָרט נחום סאָקאָלאָוו. ער האָט פעסטגעשטעלט, אַז ארץ ישראל קען זיך ענטוויקלען נאָר אונטער דעם ענגלישען מאַנדאַט. דאַרף זײַן דאַנקבּאַר דער רעגירונג פון גרויסער בּריטישער מלוכה, וואָס האָט אין הסכם מיט'ן געזעלשאַפטס-געפיהל בּעשטימט זײַנער צײַט סער הערבּערט סעמיועל אַלס דעם ערשטען נציב העליון אין ארץ ישראל. סאָקאָלאָוו האָט ווײַטער גערעדט וועגען פּאָסיווען און אַקטיווען ציוניזם, וועגען די אונטערשיעדען צווישען אַרטאָדאָקסען און ציוניסטען. סאָקאָלאָוו האָט אויסגערופען דעם האָפנונג, אַז עס וועט קומען די צײַט ווען די ענגלישע רעגירונג וועט העלפען דעם ארץ ישראל אויפבּוי. מען דאַרף געדענקען, אַז ארץ ישראל קען אויפגעבּויט ווערען נאָר דורך יודען. דער גרונדפּרינציפּ פון ציוניזם איז זעלבּסט-הילף. סאָקאָלאָוו האָט ווײַטער גערעדט וועגען זײַן בּעזוך און פראַנקרײַך. בּעת דער פרידענס-קאָנפערענץ האָט פראַנקרײַך אַ סך מיטגעהאָלפען דעם ציוניזם, די ציוניסטישע בּעוועגונג איז אָבער געווען שוואַך. לעצטענס האָט זיך דאָס לאַגע פיל פערבּעסערט. סאָקאָלאָוו האָט מיטגעטיילט וועגען זײַן געשפּרעך מיט'ן פּרעזידענט פון דער פראַנצויזישער רעפּובּליק דומערג. פּרעזידענט דומערג האָט אַרויסגעוויזען אַ שטאַרקען אינטערעס פאַר דער ארץ ישראל אויפבּוי און אַ'ר אויפלעבונג פון דער העבּרעאישער שפּראַך. סאָקאָלאָוו האָט אַבּגעלויבּט צו די ענגלישע יודען זײַנען זאָלען מיטהעלפען צו בּעזײַטיגען די שוועריגקײַטען אין דער ארץ ישראל אַרבּײַט. דער לעצטער האָט גערעדט דער מיטגליד פון ענגלישען פּאַרלאַמענט קאָמאַנדער קאָנוואָרטי. קאָנוואָרטי, וואָס איז נאָר וואָס צוריקגעקומען פון אַמעריקא האָט פערזיכערט, אַז די אַמעריקאַנער יודען זענען פול מיט בּעגײַסטערונג פאַר'ן ציוניזם און גלויבען אין זײַן ערפאָלג.

צום שלוס פון בּאַנקעט האָבען די פערזאַמעלטע געמאַכט אַ שטורמישע אוואַציע דעם פּרעזידענט נחום סאָקאָלאָוו.

דער קאָמיטעט צו פערטײלען 20 טויזענד דאָלאַר שטיצע פאַר די אַרבּײַטסלאָזע אין א"י.

ירושלים, 5 מערץ (טעלעגראַפיש דורך יט"א) צו פערטײלען די 20 טויזענד דאָלאַר, וואָס נאַטאַן שטראָוס האָט מיט אַ צײַט צוריק מנדב געווען צו שטיצען די אַרבּײַטסלאָזע איז אויסגעוועהלט געוואָרען אַ קאָמיטעט, וואָס בּעשטעהט פון בּיאַליק, דיזענגאָף און הרב הכהן פון תל-אביב בּאָרט.

8-טונג!
דאָס
„לאָדזער טאָגעבּלאַט"
בּעקומט מען טעגליך 6 אַ זייגער פריה
אין אַלע בּאַהן-קיאָסקען פון
„רוך"
(„Ruch")

לאדזער כראניק.

טעלעפאן-אויטאמאטען אין דער שטאט.

(א) אין איניגע טעג ארום וועלען אין פארשידענע פונקטען פון דער שטאט אויפגעשטעלט ווערען טעלעפאן - אויטאמאטען, דורך וועלכע מען וועט קענען רעדען, פערבינדונג, ארויסווארפענדיג 15 גראשען צו 5-גראשענדיגע מטבעות.

פון „תומכי אורחים".

מען מעלדעט אונז כ״מ, אז ה׳ אברהם כהן איז צוריקגעטרעטען פון זיין אמט אלס פרעזעס פון פעראיין „תומכי אורחים".

פון דער בונדישער פראקציע אין לאדזער קהלה.

די פראקציע פון בונד אין לאדזשער יודישער קהלה האט דערהאלטען אנ׳ איינלאדונג אנטייל צו נעמען אין דעם המשך פון „עפענטליכען משפט איבער דער יודישער רעליגיעזער קהלה".

ווי מען מעלדעט אונז מיט האט די בונדישע פראקציע בעשלאסען נישט אנטייל צו נעמען אין דעם „משפט", וואס ווערט ארגאניזירט דורך דער יודישער סעקציע פון דער פרייזינער געזעלשאפט אין פוילען.

היינט זאל פראקלאמירט ווערען דער טעקסטיל-שטרייק.

(§) נעכטען האט דער פארזיצענדער פון דער הויפט-פערוואלטונג פון קלאסען פעראיין פון די טעקסטיל-ארבייטער דעפ. שטשערבאקאווסקי געהאלטען אין קינא „אימפעריאל" א רעפעראט פאר א 2000-קעפיגען עולם וועגען דער לוין-הלכה אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע און די מעגליכקייטען פון א שטרייק-אויסברוך".

אין רעפעראט האט דעפ. שטשערבאקאווסקי ארומגערעדט די פריינע לאגע, אין וועלכער עס געפינען זיך איצט די טעקסטיל-ארבייטער, אונטערשטרייכענדיג די נויטווענדיגקייט פון דער אנגעהויבענער אקציע. דעפ. שטשערבאקאווסקי האט אפגעגעבען פאר די פערזאמעלטע א בעריכט פון די ביז-איצטיגע אונטערהאנדלונגען, וועלכע האבען נישט געגעבען קיין פאזיטיווע רעזולטאט, וואס האט בעוואוינט די הויפט-פערוואלטונג צו גיין מיט זיך פאר׳ן לעצטען מיטעל — צום שטרייק, וועלכע וועט אויסברעכען א ליידער טאג. צום סוף האט דעפ. שטשערבאקאווסקי זיך געווענדעט מיט א פארשלאג צו די פערזאמעלטע, אז אין פאל, ווען דער שטרייק וועט פראקלאמירט ווערען, — וואס מען געשעהן אין היינטיגען טאג — זאלען אלע סאלידאריש ווארפען די ארבייט. דערביי האט דעפ. שטשערבאקאווסקי געמאכט אויפמערקזאם, ווי אזוי דעם שטרייק אנצוהייבען.

בעת׳ן רעפעראט איז געקומען צו אנ-אינצידענט, א גרופע לינקע פפ"ס, האבען בסדר געשטערט דעם רעדנער. די פאליציי האט זיי בעזייטיגט פון זאל.

געפונען דעם טויט ביי דער ארבייט.

(—) אין דער טעקסטיל-פאבריק פון גערבערדער ביקעט אויף 6. שערפיען 58 איז נעכטען געשעהן א שרעקליכער אומגליק-פאל. אין דער פאבריק ווערט דורכגעפיהרט א רעמאנט. דערביי איז די ארבייט אין דער פאבריק נישט אפגעשטעלט געווארען.

דער 66-יעהריגער ארבייטער יאקוב ציבולסקי איז וועלענדיג ארבייטען פון דער רעסטאווראציע, ארונטערגעפאלען אין די טראנסמיסיעס פון א מאשין.

אין א האפנונגסלאזען צושטאנד האט מען דעם ארבייטער אפגעפיהרט אין שפיטאל, וואו ער איז געשטארבען.

דעלעגאציע פון גייסטיג-ארבייטסלאזע ביים ארבייטס-מיניסטער.

אויף א שפעטעדיגען מיטינג פון די גייסטיגע ארבייטסלאזע איז בעשלאסען געווארען ארויסצושיקען צום ארבייטס-מיניסטער א דעלעגאציע מיט א מעמאריאל וועגען דער אנגעווייגער שווערער לאגע פון די גייסטיגע ארבייטסלאזע.

אין מעמאריאל ווערט אויף א ווייטער אויספיהרליכען אופן אנגעוויזען אויף דער נישט גערעגעלטער פערארדנונג וועגען פערקלענערן די שטייערן ביי די ארבייטסלאזע, אין דער צייט, וואס מען וואלט זי בעדארפט פערגרעסערן.

ארבייטער פון עפענטליכע אינסטיטוציעס טרעטען אויך ארויס מיט א לוין-אקציע.

שבת איז אין לאקאל פון די פוילישע פראפעסיאנעלע פעראיינען פארגעקומען די יעהרליכע פערזאמלונג פון די ארבייטער אין אינסטיטוציעס פון עפענטליכע לינען געפרויעט. עס איז געווארען געווארען וועגען ארויסטרעטען מיט א לוין-אקציע ווייל די ביז איצטיגע לוינען זיינען זעהר קליין.

א נאכט ביי ושתי המלכה.

א גרויסער פורים-מאסקען-באל אין פילהארמאניע.

שבת, דעם 12. מערץ אין אוונט קומט פאר אין פילהארמאניע א גראנדיעזער פורים-מאסקען-באל.

דער באל וועט זיין אנ׳אמת פאלקסטימליכער, עכט יודישליך און פורים׳דיג אזוי, אז א גאנצע נאכט וועט זיין ליהודים. ושתי המלכה וועט פארבלייבן איהר ביים בלעק-באטאם-טאנץ, וואס מען האט איהם אפילו נישט געטאנצט אויפ׳ן גרויסען מאסקען-באל ביי אחשורוש׳ן אין שושן הבירה. א חוץ דעם וועלען נאך געגעבען ווערען א גאנצע רייה אינטערעסאנטע אטראקציעס.

א מעשה מיט אנ׳אונגעזעצליך קינד.

(ג) אין ראבינאט-קאנצעלאריע האט זיך פארגעקומען א געוויסע פרוי יענטע פון דרעוונאווסקא גאס מיט א בייבי, מען זאל פערשטעלן אין די מעטריקל-ביכער פון ראבינאט איהר נייגעבוירענע קינד חיות די פרוי איז בעקאנט אין דער ראבינאט-קאנצעלאריע אלס א מפקרת האט מען איהר ביטע אבגעזאגט צוליב דעם, וואס דער ראבינאט איז נישט מחויב איינצושרייבן אונגעזעצליכע קינדער.

נעכטען איז ווידער געקומען אין דער ראבינאט-קאנצעלאריע א געוויסער וועלף (אויך פון דרעוונאווסקא גאס) וועלכער האט געבעטען, מען זאל דורכפיהרען די בעדינגלעכען אויף קובר-צו זיין דאסזעלבע קינד דער לעצטער פון דער ראבינאט-קאנצעלאריע, ה׳ בענעט האט זיך תיכף אריענטירט אין דער לאגע און האט וועגען דעם מיטגעטיילט דעם ראבינאט. דער ראבינאט האט גערופען די פרוי, וועלכע האט ביי א שטרענגער חקירה ודרישה זיך מודה-געווען, אז זי האט געהאט א מאן, מיט וועלכען זי האט זיך געג׳גט ביים בלאשקער רב קאנאל. דער לאדזשער ראבינאט האט זיך פערבונדען טעלעגראפיש מיט הרב קאנאל, וועלכער איז איצט א מיטגליד פון ווארשעווער ראבינאט. עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז הרב קאנאל האט יענטע׳ן מיט איהר מאן שמואל נישט געג׳גט (דער מאן וואוינט היינט אין בלאשקי); יענטע איז אלזא, אנ׳אשת-איש און דאס געשטערבענע קינד איהר׳ס איז דורכ׳ן ראבינאט אנערקענט געווארען אלס א ממזר. דער ממזר איז מצד נעכטען געקומען צו קבורה אונטערן פלויט.

דער ראבינאט האט אונטערגענומען שריט כדי דורכצופיהרען דעם גט צווישען יענטע און איהר מאן שמואל פון בלאשקי.

א שרפה אין א פאבריק.

(—) אין דער פאבריק פון נטע דירעלטשיק, זאוואדזקא 16, איז דורך א קורץ-שלוס ענטשטאנען א שרפה, צו וועלכער עס איז ארויסגערופען געווארען די 1. און די 2. אבטיילונג פון די פייער-לעשער. עס איז געלונגען די פלאמען צו פערלעשען, אונדער די שרפה האט זיך ענטוויקעלט.

ציוניסטישע ארגאניזאציע אין לאדז. | טעאטער „סקאלא" צעגעלניאנא 18.

מיטוואך, ה׳ אדר ב׳, ד. 9/3 ת. י. 8.30 א זייגער אין אוונט קומט פאר

א מיטינג

אויף וועלכען

דר. שמריהו לעווין

מיטגליד פון עקזעקוטיוו-קאמיטעט פון דער וועלטליכער ציוניסטישער ארגאניזאציע,

וועט רעפערירען אויף ד. ט.: „רעאליזם אינ׳ם אויפבוי פון ארץ-ישראל".

בילעטען צו בעקומען אין ציוניסטישען ביורא (צעגעלניאנא 4), ביי ה׳ מ. ה. גורין (נאוואמיעסקא 15) און אין טאג פון מיטינג פון 5 א זייגער נאכט. אין דער קאסע פון „סקאלא"-טעאטער.

ער האט דערהרג׳עט זיין פריינד,

ווייל ער האט געמאכט א שענדליכען פארשלאג זיין שוועגעריו.

(ז) נעכטען האט דאס קרייז-געריכט בעטראכט דעם פראצעס פון 28-יעהריגען סטאניסלאוו סטופיא, וועלכער איז בעשולדיגט געווארען אין ערמארדען זיין פריינד.

דעם 10. סעפטעמבער שפעט אין אוונט האט סטאניסלאוו סטופיא געפרענגט אין דער וואוינונג אין פאביאניץ אויף גורנא 6 זיין קאלעגע יוזעף ווילטשיק. ביידע זענען געווען שכור. בעלד איז פון דער פאבריק געקומען סטופ׳ס פרוי, אנינא און איהר שוועסטער, לעאנארדא מארעק.

סטופיא האט ווילטשיק׳ן פארבעשטעלט זיין פרוי. דער לעצטער האט זיך אוועקגעזעצט מיט זיין פריינד׳ס פרוי און גענומען כאפען מיט איהר א שמועס.

פלוצלינג איז סטופיא׳ן געווארען נישט-גוט און ער איז ארויס אויפ׳ן הויף. איהם איז נאכגעגאנגען זיין ווייב.

צוריקגעקומענדיג האט ס. געטראפען אויף די טרעפען זיין פריינד, וועלכער האט איהם איבערגעגעבען, אז מ.׳ס שוועגערין, וועלכע איז גראד אריינגעקומען, האט איהם בעליידיגט און געהייסען ארויסגעהן פון דער שטוב.

אריינקומענדיג אין שטוב, איז ס. געוואהר געווארען, אז ווילטשיק האט געמאכט א שענדליכען פארשלאג און דעריבער האט די איהם געהייסען ארויסגעהן.

ס. איז אנ׳אויפגערעגטער ארויסגעלאפען אין קארידאר, אנגעכאפט זיין פריינד פאר דער מארינארקע און איהם געווארפען. פארוואס ער האט געמאכט זיין שוועגערין א שענדליכען פארשלאג. דער לעצטער האט איהם גראב געענטפערט. עס איז ענטשטאנען א בלוטיג געשלעג. אין א ווייל ארום איז ס. אריינגעלאפען אין דער וואוינונג און ארויסגעכאפט א גרויס קוכען-מעסער און דערמיט ארויס אין קארידאר. דארט האט ער זיך געווארפען אויף זיין קאלעגע און איהם שווער פערוואונדעט.

אין א שווערען צושטאנד איז וו. אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל, וואו ער איז געשטארבען. ס. איז ארעסטירט געווארען און נעכטען איז פארגעקומען זיין פראצעס. ער איז פער׳משפט געווארען אויף 4 יאהר שווערע טורמע.

—o—

א נוצליך אדרעס-בוך.

די ווארשאווער אבטיילונג פון דער וועלט-בעריהמטער פערלאגס-פירמע „רודאלף מאסע" האט ארויסגעגעבען אנ׳ אדרעס-בוך פאר האנדעל, אינדוסטריע, האנדווערק און אגרארע-ענינים. די ערשטע אויפלאגע איז ארויס נאך מיט א יאהר צוריק און איצט טרעט דער פערלאג צו ארויסצוגעבען א צווייטע אויפלאגע פון דעם נוצליכען בוך, אין וועלכען עס געפינען זיך גענויע ידיעות וועגן אונטערנעמונגען אין 4000 ערטער. אדרעסען זענען אין דעם בוך פארהאן איבער א מיליאן.

דאס בוך איז זעהר נוצליך פאר יעדען סוחר און פאבריקאנט.

קופאן № 75
אויף אומזיסטע יורידישע עצות.
דער בעזיצער פון׳ם דאזיגען קופאן קען בעקומען אומזיסט יורידישע עצות דורכ׳ן יוריסקאנסול פון אונזער רעדאקציע.
גילטיג היינט מאנטאג ד. 7 מערץ פון 8—9 אוו.

די בעקליידונגס-אקציע פון ווילנער ועד הישיבות אין לאדז.

די דעלעגאציע פון ווילנער ועד הישיבות, וועלכע ווייל זיך איינגע טעג אין לאדז, האט ארויסגערופען א געהעריגע פעראינטערעסירונג מצד דעם היגען ראבינאט און געזעלשאפטליכע עסקנים.

אויף נעכטען, שבת ביינאכט איז דער סלאנימער רב הגאון ר׳ יהודה פיין איינגעלאדען געווארען צו זאגען אין דער גרויסער ווילקער שול.

דער סלאנימער רב האט דערצעהלט אין קורצען וועגען דער הידער ענטשטעהונג פון 20 גרויסע און 40 קלענערע ישיבות, נאכדעם ווי א גרויסער טייל פון זיי האט אונטערן דרוק פון די מלחמה-געשעהענישען געמוזט אויפגעבען זייער עקזיסטענץ. די דאזיגע ישיבות, אין וועלכע עס לערנען איבער 5060 ישיבה-לייט, ווערען געשטיצט אויסשליסליך דורך די ישיבה - פערוואלטונגען, וועלכע שעפען זייערע מיטלען טיילווייז פון לאקאלע הכנסות, טיילווייז פון די הכנסות, וואס דער ועד הישיבות שאפט אין זיין געביטס - טעטיגקייט, וועלכער נעמט ארום ווילנער, גראדנער און ביאליסטאקער קאנטען. אלע הכנסות צוזאמען דעקען אבער נישט מעהר ווי א העלפט פון די אויסגאבען, און די ישיבות זענען פערשוולדיגט אין גרעסערע סומען זעלבסטפערשטענדליך, אז ביי אזעלכע לעבענסבעדינגונגען קען גאר קיין רעד נישט זיין וועגען אפרעסען מיטלען אויף צו מאכען אנ׳אנצוג, אדער א מאנטעל פאר א ישיבה-מאן. און דעריבער האט דער „ועד הישיבות" אונטער דער אנפיהרונג פון חפץ חיים און ווילנער רב הגאון ר׳ חיים עוזר שליט"א בעשלאסען צו שיקען א דעלעגאציע קיין לאדז צו בעקומען די נויטיגע סחורות אויף בעקליידונג.

ווי עס שטעלט זיך ארויס געפינען זיך יעצט איבער 40 לאדזער בחורים אין די דאזיגע ישיבות, א טייל פון וועלכע עס ווערען איינגאנצען אויסגעהאלטען דורך די ישיבות.

דער סלאנימער גאון אפעלירט דעריבער צו די לאדזער פאבריקאנטען און סוחרים צו בעטייליגען זיך אין דער אקציע און מיטווירקען צו איהר ערפאלג.

די דרשה האט בעמאכט דעם געהעריגען אשנדרוק און אויף היינט פארנאכט ווערט צוזאמענגערופען א זיצונג פון דעם שול-קאמיטעט, וואו עס וועט בעטראכט ווערען דער פלאן פון דער ווייטערדיגער ארבייט.

די גאסט נעגען אויף שבת איינגעלאדען געווארען צו הרב סגל שליט"א און אויף היינט 12 בייטאג איז דער מיטגליד פון דער דעלעגאציע דער סלאבאדקער ראש ישיבת איינגעלאדען געווארען צו זאגען א שעור מיט פלפול אין ישיבת תורת חסד אויף קילינסקע 29.

בעריכטס-מיטינג פון די בונדיסטישע ראטמענער.

(ג) די בונדישע פראקציע פון שטאט-ראט האט אויף שבת אין „פילהארמאניע" צונויפגערופען א מיטינג, אויף וועלכען די מיטגלידער פון דער בונדישער פראקציע האבען אפגעגעבען א בעריכט וועגען דער טעטיגקייט פון לאדזער שטאט-ראט.

די ח"ח ליכטענשטיין, מאזאוועצקי און מילמאן האבען אין לענגערע, אויספיהרליכע בעריכטס-רעדעס כאראקטעריזירט „שלום-בית", וואס עס הערשט צווישען די רעכטע און לינקע אין לאדזער שטאט-ראט, מיטען פארלאמענט אפשטעלענדיג זיך אויספיהרליך אויף די רדיפות, וואס עס האבען אויסצושטעהן די יודישע ראטמענער אין קאמף פאר זייערע פאדערונגען. דער קאמף פון די יודישע ארבייטער-פערשטעהער איז אבער צעהן-מאל שווערער, מחמת נעגען זיי ווערט מצד דער שאוויניסטישער און אנטיסעמיטישער מערהייט געפיהרט א העץ-קאמפאניע. יעדער ארויסטריט ווערט בעגעגענט מיט א קאצען-מוזיק פון פוילישען שווארצען בלאק (נ. ד., כ. ד. און נ. פ. ר.); די בלוטיגסטע אינטערעסען, בעדערפענישען און נויטען פון די יודישע ארבייטער-מאסען ווערען אויף א ציניש אופן אויסגעשפעט, אויסגעלאכט און ברוטאל אויסגעפייפען.

די דאזיגע בעציהונג מצד דער מערהייט אין לאדזער שטאט-ראט בעגעגענען די יודישע ארבייטער-ראטמענער ניט נאר בעת׳ן ארויסרוקען זייערע פאליטישע און קולטורעלע פאסטולאטען. נאר אויך ווען זיי פאדערן רעכט אויף ברויט און ארבייט פאר די יודישע ארבייטער, ווען זיי פערלאנגען שוץ און הילף פאר ארבייטער-פרוי, פאר ארבייטער-יוגענד און פאר קינדער פון די ארבייטער-מאסען.

אויך ביים בעטראכטען דעם בודזשעט פאר׳ן יאהר 1927, האט דער רעאקציאנערער שטאט-ראט אויף א ציניש אופן בענומען און ווייטער גרייניגשבעטען די ברענענדיגסטע ענינים פון די יודישע ארבייטער-און פאלקס-מאסען.

די דאזיגע אומשטענדען האבען בנמצא ארויסגעלייגט אין די הענט פון די ארבייטער-ראטמענער דאס איינציגע געוועהר, מיט וועלכען זיי קענען זיך בענוצען אויפ׳ן פארלאמענטארישען וועג; דער „בונד" צוזאמען מיט פועלי-ציון, פ.פ.ס. און די דייטשע ארבייטס-פארטיי האבען נישט האבענדיג קיין אנדערן אויסוועג פון אויסדריקען אויף א שארפען אופן זייער פראטעסט, אנגעהויבען די בעקאנטע אבסטרוקציע, וואס האט פערשאפט נישט וועניג צער בלויז די נ. פ. ר., כ.ד. און נ.ד. וועלכע האבען געשפריצט מיט נאך מעהר גיפט און מעהר אויפ׳ן אדרעס פון די „זשידעס".

די יודישע ארבייטער-פערשטעהער אין לאדזער שטאט-ראט, ביי זיי זייער גאנצער פערביטערונג צוליב׳ן שווערען און אונאויפהערליכען קאמף, וואס זיי פיהרען און וועלען אויך ווייטער פיהרען — פיהלען זיך נישט פעראייזאמט אין זייער געראנגעל מיטן שונא ווי שפירען הינטער זיך און ביי זיך דעם אטעם פון די ברייטע יודישע ארבייטער-און פאלקס-מאסען און האפען דערפאר ארויסצוגעהן פון שלאכט-פעלד אלס זיגער. —

עס איז אויך געטאדעלט געווארען די טאקטיק פון די יודישע בירגערליכע פראקציעס אין שטאט-ראט.

און דעם נייסט האבען גערעדט די בונדישע ראטמענער און אין דעמזעלבען זין האט דער פארזיצער פון מיטינג, ה׳ פערגאמענט, געלייענט א רעזאלוציע און געשלאסען די מאסען-פערזאמלונג.

—o—

א וואד פאר׳ן יודישען יתום.

אין היינטיגען מערץ וועט אין גאנצען לאנד אפגעגעבענגט ווערען א „וואד פאר׳ן יודישען יתום". אין ארגאניזאציאנס-קאמיטעט אין לאדז זענען אריין פאלגענדע ה"ה:

נחום עטינגאן, געזשענאזש גוידע, ד"ר יוזעף זאקס, יוליוס לעווענשטיין, דעפ. ד"ר ראזענבלאט, דניאל בעראווינש, ראטמאן היאלער, פעליקס נאלדשמיד, דוד פיקס, אינזש. וול. ליפשיץ און בצרים ליטווין.

צו ד"ר שמריהו לעווינ׳ס 2-טען בעזוך אין לאדז.

דער בעקאנטער ציוניסטישער פיהרער און שריפטשטעלער, ד"ר שמריהו לעווין, וועלכער ווייט לעצטענס אין פוילען, קומט, ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, צובאמאל קיין לאדז פאר זיין אפפאהרען קיין ארץ-ישראל.

אין די ציוניסטישע ארגאניזאציע מיטוואך אין אוונט אין סקאלא-טעאטער א מיטינג, אויף וועלכען ד"ר לעווין וועט ארויסטרעטען מיט א רעפעראט אויף דעם אקטועלען טעמא: „רעאליזם אינ׳ם אויפבוי פון ארץ-ישראל".

אין צוזאמענהאנג דערמיט ערדענט

פייערליכע פאהן-ענטהילונג אין דער פאלקס-סקויטען-ארגאניזאציע.

(:) שבת נאכט איז אין לאקאל פון די פאלקס-סקויטען (פעטרוב. 101) פארגעקומען די פייערליכע פאהן-ענטהילונג פון דער ערשטער אבטיילונג פון די פאלקס-סקויטען.

נאכדעם, ווי דער קאמענדאנט ה׳ מאזע שניידער איבער די באנד פון פאהן, זענען געגעבען געווארען עטליכע וואלסען „נא וואטאש".

מיט ווארימע ווערטער בעגריסט ה׳ מאסע די יוגענד-ארגאניזאציע. ה׳ מאנדעלמאן, דער גענ.-סעקרעטאר פון דער יודישער פאלקס-פארטיי און פוילען בעגריסט די פאלקס-סקויטען און די יוגענד, וועלכע גרופירט זיך ארום דער פאלקס-פארטיי.

זעהר שעהן זענען געווען די דעקלאמאציעס און די געלונגענע גימנאסטישע איבונגען, וועלכע זענען אויסגעפיהרט געווארען דורך די מיטגלידער.

דער באר אונטער דער ליטונג פון ה׳ פולע, פיהרט אויס איינגע נעוואנצנומערן, ביי א געהויבענער שטימונג פארלאזט דער עולם שפעט אין אוונט די פייערונג.

טעאטער „סקאלא" צעגעלניאנא 18

גאסטשפילען פון בעריהמטען ארטיסט

יוליוס אדלער

צוזאמען מיט זיין אויסערגעוועהנליכען אנסאמבל: פרויען: הדסה, האליטש, סאלמאן, מאדערמאן, רעבינא, שאיקעוויטש, מענער: האמבורגער, לואי, קורץ, קאן, קראנץ, שטאקפעדער, ראטשטיין און אנדערע.

היינט מאנטאג, דעם 7-טען מערץ 8,30 אוונט

גרויסע פאפולערע פארשט, צו ביליגע פרייזען!

סטרינדבערג׳ס בעריהמטע דראמע אין 3 אקטען

דער פאטער

הויפטראלע רעפערטער: יוליוס אדלער.

אין פראבען: די „צווילי חברים" בילעטען אין קאסע פון טעאטער, לעצטע נייעם — אינס׳ב: א. שטאקפעדער.

אנאנס: די נעקסטע פארשטעלונג קומט פאר פרייטאג ד. 11-טן מערץ.

10-יעהריגער יובילעאום און פאהן-ענטהילונג
ביי די יודישע שוסטער-מייסטער.
די פייערונג איז ענגלישען זאל.

(ג) אין ענגלישען זאל איז פארגעקומען נעכטען אווענד פארגעקומען דער 10-יעהריגער יובילעאום פון יודישען שוסטער-מייסטער-פעראיין אין לאדז.

דער פרעזעס ה' געלבארד האט געעפנט די פייערונג און די פערוואלטונגס-מיטגלידער ה"ח ציטרין און מאנדעלמאן האבען אין בעריכט-רעדעס פארגעשטעלט די געשיכטליכע ענטוויקלונג פון דער שוסטער-ארגאניזאציע.

ביי דער געלעגענהייט פון דער יובילעאום-פייערונג, האט דער שוסטער-מייסטער-פעראיין אויך געפייערט די ענטהילונג פון זיין פאהן. די ה"ח חיים נוימאן, גארניצקי, היימאן און פערלע טראגען ארויף אויף דער עסטראדע די פאהן; די ה"ח לעסקי, מעסינגער און גיימאן האט מען מכבד געווען מיט דער אויפדעקונג.

מצד א גרופע שוסטער-מייסטער האט ה' לינא ארויפגעלעגט א רויטע שארף אויפ'ן פאהן און פון צווישען בעגייס-טערטען עולם האט זיך געהערט א רופען: „די שבועה! די שבועה!" דער ארקעס-טער האט גענומען שפילען די שבועה און אנ'אנדער טייל עולם האט גערופען — התקוה!".

נאכדעם ווי ה' בעקאטעס רעדט נאך וועגען דער בעדייטונג פון דער פאהן, ווערען געלייענט באגריסונגס-דעפעשען: פון אינזש. טשערניאקאוו (ווארשע) און פון די סעקציע לעדער-סוחרים ביים סוחרים-פעראיין פיעטריק. 10. דאן בע-גריסען די דעלעגאטען. מצד דעם בעק-קער-מייסטער-פעראיין בעגריסט ה' קו-פערמינץ, וועלכער קריטיקירט אלע האנד-ווערקער-פעראיינען, פארוואס זיי האבען געלאזט פעראיינזאמט דעם פאהן פון די שוסטער-מייסטער און נישט צוגעשיקט זייערע פעראיינס-פאהנער און ווירקליך אויפ'ן זאל ארויף האבען שפאצירט בלויז די פאהנער פון בעקער-מייסטער-פעראיין, פליישער-פעראיין און קאמאשען-מאכער-פעראיין. דערויף בעגריסט אינ'ם נאמען פון צענטראלען האנדווערקער-פארבאנד אין ווארשא ה' קאהאן, וועל-כער קושט ביי דער געלעגענהייט די געפייערטע פאהן; מצד דעם ווארשאווער שוסטער-פעראיין — ה' טארנאפאלסקי; פון פאלקס-הויז — ה' פינגערהוט; פון האנדווערקער-ראט, זאווארזקא 5 — ה' פאזנאנסקי; מצד דער האנדווערקער-באנק, פאלודניאווא 4—ה' הערשקאוויטש; מצד די טישלער-מייסטער, פאלודניאווא 4 — ה' כאלמסקי; מצד די לוין-וועבער — ה' מאשקאוויטש; מצד די קאמאשען-מא-כער — ה' פרינץ; אינ'ם נאמען פון דער סאציאליסטישער האנדווערקער-צענטראלע אין לאדז—ה' הערמאן געלדבערג א. אנד.

דערויף קומט פאר דאס פערשרייבען זיך פון די מיטגלידער אין דער עהרען-טאפעל פון שוסטער-מייסטער-פעראיין.

1 א זייגער ביינאכט ווערט די פייערונג געשלאסען.

געכאפט אנ'אנפיהרער פון א באנדיטען-באנדע.
וואס האט בעראבעוועט דאס געוועלב פון א יודישען סוחר.

(!) דעם 10-טען יאנואר 1927 א זייגער 9 אין אווענד ווען די געוועלבער זענען שוין געווען פערמאכט, איז אין דער אונטערשטער טיר פון געוועלב אויף מא-מארסקא 107 אריין 4 פערזאנען בעוואפ-נעטע מיט רעוואלווערען און בערויבענ-דיג די וואוינונג ענטלאפען אין אנ'בע-וואוסטע ריכטונג.

דער געוועלב-אינהאבער האט תיכף אנגעפאל געמעלדעט דער פאליציי.

נאך א 3-וואכעדיגער אויספארשונג האט די פאליציי פעסטגעשטעלט, אז דער אנפיהרער פון דער באנדיטען-באנ-דע איז דער 28-יעהריגער קאנסטאנטין פרבעלא, וועלכער האט געוואוינט אויף דער פרוס-גאס 12 נישט קוקענדיג דע-רויף האט זיין וואוינונג איז א לענגערע צייט אבסערווירט געווארען, האט זיך דעם באנדיט נישט איינגעגעבען צו כאפ-פען.

לעצטענס האט די אויספארשונגס-פאליציי פעסטגעשטעלט, אז דער געזוכ-טער באנדיט בעהאלט זיך אין דער וואוי-נונג פון זיין געליבטער בראניסלאווא קאטשארקאווסקא אויף אלעקסאנדראווסקא 79.

שפעט אין אווענד איז דער פיהרער 1-טער בריגאדע פון דער אויספארשונגס-פאליציי מיט איניגע פונקציאנערען אוועק אויפ'ן אנגעוויזענעם אדרעס און דעם באנדיט ארעסטירט.

עס איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז דער ארעסטירטער איז דער געזוכטער באנדיט פאבעלא וועלכער האט געמאכט דעם אנפאל ביי דעם יודישען קאלאניאל סוחר יוסף קאמפינסקי, די איבעריגע 3 אנפאלער ווערען געזוכט.

א נייער שווינדעל פון גנבים.

די טעג איז צום ארורלגעגענען אויף דער פעטריקאווער 24, שלום קלינג, צוגעקומען א פערשוין און ערקלערט, אז דער רעכטער ארבעל איז איהם פער-בלאמירט און אלזיי איהם גענומען אפ-פוצען דעם פאלטא.

שפעטער האט זיך ה' קלונג ארומגע-זעהען, אז עס פעהלט איהם 170 זל., וואס ער האט געהאלטען אין דער טאש.

לעזט, אבאנירט
— דאס —
„לאדזער טאגעבלאט".

וואס אין לאדז פערלויפט זיך.
18-יעהריג אייניקעל פון פאביאניצער מורה-הוראה שפאלט דעם קאפ פון זיין שטיף-פאטער

(ג) דעם פערגאנגענעם פרייטאג-צו-נאכטס זענען די שכנים פון פעטריקא-ווער 17 געווען עדות פון א סקאנדאל, וואס עס האט געמאכט אנ'אייניקעל פון א פאביאניצער מורת-הוראה.

פונקט ווי שטענדיג איז אויך פרייטאג-צונאכטס ענטשטאנען א סכסוך צווי-שען דעם ה' ב. ש. און זיין 18-יעהריגען שטיף-זוהן ד. ב., ב. איז, נעמליך, נישט געפעלען געווארען עפעס אין דער פער-ציגע פיש, וואס עס איז איהם דערלאנגט געווארען צום שבת-טיש. דער מכבוד'ער ה' ש. האט צוליב דעם אויסגעזידעלט דעם דערוואקסענעם בחור, דעם שטיף-זוהן, בכן עס פאסט נישט ביים שבת-טיש צו אנצודלען זיך צוליב דער אכילה, בכן עס איז נישט מעשה-יוד.

דעם בחור ד. ב. האט פערדראס-סען, הלמאי דער אלטער שיף-פאטער האט א יעדות איהם, דעם מיחוס-דיגען אייניקעל, אויסצושייגעצען, האט ער דערפאר שטארק צוריקגעזידעלט דעם ה' שטייער און בשעת-הדחק איהם דערלאנגט אין קאפ אריין א טע-לער מיט הייסע לאקשען. ביים אל-מען יוד ה' שטייער האט באלד גענו-מען רינען בלוט פון קאפ; עס איז ענט-שטאנען א בהלה, די געוואלדען פון שטוב האבען זיך אריבערגעטראגען אין קארידאר, די שכנים זענען זיך צונויפ-געלאפען, מ'האט גענומען האמטווען דאס בלוט ביים ה' ש. אבער עס האט זיך נישט איינגעגעבען. ערשט די אלארמיר-טע פערגאטאוויע האט בעוויזען אבצו-שטעלען דאס פליסענדע בלוט פון ה' ש'ס. געשפאלטענעם קאפ.

עס איז תיכף אויך אנגעקומען פאלי-ציי, וועלכע האט בערוהיגט די געמיטער פון צוהיטצטען עולם שטוב-מענשען און עס איז געגען דעם פערהילדעטשען 18-יעהריגען חסידישען בחור צוגעשטעלט געווארען א פראטאקאל פאר בא-פאלען א רוהיגען בירגער.

אגב איז כדאי צובעמערקען, אז דאס רבי'שע אייניקעל האט שוין מעהרערע מאל ארויסגעוויזען עשיו'ס עדות לגבי דעם אונבעהאלפענעם עלטערען יוד בע-ריש שטייער.

וואס ווערט היינט געשפילט
אין די טעאטערן און קינאס!

סקאלא: „דער מאטער".
שטאטיש-טעאטער: — „מע-צענאט באלעק אי יענע מאנוש".
פאפולארני: — „ווארשאווא חיא גאצי".
לונא: — זי וויל נישט קיין קינדער
רעדיטא: — „די פאריזער פייער-פליגען".
גראנד-קינא: — „וויען-בערלין"
אדעאן און אפאלא: — „צאר ניקאלאי II".
קארסא: „מאמא און מאמאשען אלס דעטעקטיוון".

שבת ח' אדר ב' 12/III
8 אווענד
און זונטאג ט' אדר ב'
18|III 8 אווענד

פון קריסטוס ביז שפינאזא

פאפולערע פארלעזונג אין צוויי אווענדען פון בעקאנטען שריפטשטעלער

ב. (דוב) אויערבאך

אין זאל פון „הזמיר" אל. קאשטשושקי 21.

טעזיסען:
1.
וואס די רוימער האבען געהאלט פון יודענטום; די פארשטעלונג פון גאט ביי די נביאים און אין דער קבלה; נגע, תורה און מלך: די תורה אלס מוטער פון מלך; ילד שעשועים; קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל; די מטרוניתא די פערמישונג פון די בעגריפען מיט קאנקרעטיזירטע הינדישע פארשטעלונ-גען; די חייטערע ענטוויקלונג; די כיטרע רוימער; דער רוימישער בארבאריזם און די יודישע גבורות; די לאגע נאכ'ן חורבן ירושלים; די מלחמות, דער יאוש און די האפנונג; משיח; דאס איבערלע-בעניש פון די פארטייען; תורה שבעל פה; די חכמים פון יבנה; רבי יוחנן בן זכאי.
2.
דער מיטעלאלטער; די יודישע לאגע אין מיטעלאלטער; די שרעק און דער בטחון; די אויפבראזונג; פאלשע משיח-פאנטאזיעס; שבתי צבי; שפינאזא'ס גאט; דער פאנטעאיזם אלס בעקוועמע סינ-טעזע; דער יודישער חוש; דער אינ-סטינקט און דער קלארער בליק; שפינא-זא אלס גרויסער דענקער; שפינאזא אלס פערבלענדעטער יוד; דער פאנטעאיזם אלס פערמישונג פון די יודישע בעגרי-פען; דער בית-דין אין אמסטערדאם דער חרם; דער פאנטעאיזם אלס פער-וואונדענע תורה; די נייע צייט.
אחד העם.

בילעטען אויף ביידע אווענדען צוזאמען פון 1,50 זל. ביז 2 זל. שוין צו בעקומען אין פאפיר-געשעפט ביי ה' האמבורסקי, פיעטריקאווער 42 און אין טאג פון דער פארלעזונג ביי דער קאסע פון זאל;

בעקאנטמאכונג!

די פערוואלטונג פון פעראיין „לינת אורחים" אויפ'ן נאמען פון משה דור שפענער ז"ל מאכט בעקאנט אין דער עפענטליכקייט פאלגענדעס: צוליב דעם, וואס דער פעראיין „לינת אורחים" געפינט זיך אין א קריטישער לאגע, האט די פערוואלטונג בעשלאסען דאס די מיט-גלידער, וואס ווילען אנטיילנעמען מיט שטימרעכט אויף דער נעכסטער גענעראל-פערזאמלונג מוזען מינדעסטענס בעצאהלען פאר די לעצטע דריי חדשים א סומע פון 3 זלאטעס מיטגלידס-ביישטייער אין דאס האט די פער-וואלטונג איינינג מאל אנאנסירט אין דער לאדזער יודישער פרעסע. אזוי ווי דער גרעסטער טייל וואס האבען אנטייל גענומען אויף דער נעכטי-גער גענעראל-פערזאמלונג, האבען דעם ביישטייער נישט איינגעצאהלט און נישט קוקענדיג אויף די ערקלערונג פון דער פערוואלטונג דאס די פער-זאנען, וואס האבען נישט איינגעצאהלט זייערע ביישטייערע וועלען נישט צוגעלאזט ווערען, האט זיך א גרויסער טייל אריינגעריסען מיט גע-וואלט און עס איז דאדורך געקומען צו גרויסע רייבונגען. דער פרעזעס פון פעראיין איז דעריבער געצוואונגען געווען די גענעראל-פערזאמלונג צו שליסען. וועגען דעם טערמין פון די נעכסטע גענעראל-פערזאמלונג וועט די פערוואלטונג בעזונדערס בעקאנטמאכען.

די פערוואלטונג.

הכחשה.

צו דער נאטיץ וועגען דער עקסמיסיע פון דער אלמנה זלאטע וואלף, אויף גאווע-זארזשעווסקא 2, מיילט מען מיט פון א בעגלויביגער קוועלע, אז די אלמנה זלאטע וואלף איז געווארען עקסמיסירט נישט פון הויז-ווירט וועגען פריד, וועלכער געפינט זיך נישט, אגב, א גאנצע וואך אין דער היים. נאר דורך דעם אנדערען שותף פון הויז. ערשט א דאנק דער אינטערווענץ פון ה' פריד, וועלכער האט קומענדיג קיין לאדז, זיך דער-וויסט וועגען דער עקסמיסיע, האט די אלמנה צוריק בעקומען די וואוינונג.

◄◄◄◄ בעקאנטמאכונג! ►►►►
די בעקאנטע ווארשאווער פירמע א. ג.
J. KRZYPOW
האט געעפנט אין לאדז אויף דער בענעדיקטא 16
א מעבעל-לאגער
מערקויפט און קויפט אלע ארט מעבעל, דיוואנען. נע-מאשינען און גארדעראבען, פעלצען. כ'קויף פיאנאס, אנטיקען.
איך צאהל די העכסטע פרייזען! ביטע זיך צו איבערצייגען!

לעטשניצע
17 זגערסקא 17, טעל. 16-33.
אלערליי קראנקהייטען ווערען עמפאנגען דורך ספעציאליסטען-דאקטוירים פון 9 פריה ביז 6 אווענד.—מסאזש, עלעקטריזאציע, מעקען-שטעלען, קינסטליכע בערגזאן-באשטראלונגען, איממוניזירונגען קעגען שקארלאטינע.

מעבעל!!!
דער גרעסטער אויסוואהל פון קאמפלעטע איינריכטונגען און איינצעלנע מעבעל-שטיקער צו בעקומען נאר אין לאגער פון ה'
ווינטער
41 קילינסקיעגא 41
אין פראנט-געשעפט.
בעמ.: איך קויף גענוצטע מעבעל און צאהל די העכסטע פרייזען.

Dr. med. H. LEICHTER
קאנסטאנטינער 9, רוג זאכאדניא
טעל. 49-66.
צאהן-כירורג
[illegible] צייטען פון 1-3 און פון 7-9 אוו. זונטאג 10-12.

Dr Feliks Bornstein
Cegielniana 4
טעלעפאן 34-90.
ספעציאליטעט: אקושער און פרויען-קראנק
נעמט אן פון 3—6 נאכמיטאג.

Dr H. Spira-Bornsteinowa
Cegielniana 4
טעלעפאן 34-90.
ספעציאליסטין: אקושער און פרויען-קראנק
נעמט אן פון 3—6 נאכמיטאג.

וויכטיג פאר דאמען!!!
מאכט איך די עלעגאנטסטע דאמען-הוטע נאך דער לעצטער פאריזער מאדע און די עלטסטע הוטע איבער-ארבייט איך אויף נייע. נעמ. געדענקט די אדרעס: 23 זאוואדזקא 23 אין הויף, 2-טען איינגאנג, לינקס פארטער.
נאר פאר 2.50 זל.
ווערען געמאכט זיידענע, פילץ מיט זיידענע אויף פילץ-הוטע אין אלע פארבען אין מיינמעטער „TOLA" בעמ. נאר פאר 7 זל. אויסגעהרונג

דאנקזאגונג.
מיר דריקען אויס דעם פרעזעס
ש. שמולעוויטש
פאר זיין אונער מידליכער ארבייט און מיר האפען, אז ער וועט ווייטער שטעהן אויף דער וואך פון די אינטערעסען פון פעראיין.
די פערוואלטונג.
פון „לינת אורחים"

Paniom, chorym na anemje, udzielam bezpłatnie porady, jak pozbyłam się anemji i upławów. Proszę załączyć markę na odpowiedź. Pani Kekow, Gdańsk, Langgasse 13, II. 842

NERWOWI, NEURASTENICY cierpiący na drażliwość, słabość woli, brak energji, melancholję, przesyt życia, bezsenność, ból głowy, wrażliwość nerwów, śledziennice, nerwowe zaburzenia serca i żołądka, otrzymują bezpłatnie broszurę Dr. Weisego „Cierpienia nerwów" Dr. Gebhard & Co., Gdańsk. 842

יעדער איינציגער האט זיך איבערצייגט, אז פאר
מעבעל
דיוואנען, פעלצען, ניי-מאשינען, גארדעראבען א.ז.וו.
צאהלט די העכסטע פרייזען
א. ווייצמאן נאראטאוויטש 19 (דזיעלנא)
אין מעבעל-געשעפט (פריוו.-וואוינ.) שטנקעוויטש 29 ביי מיר איז שטענדיג פערק. גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

כי יסיתך אחיך, בן-אמך או בנך, או בתך או אשת חקך או רעך נלכה
אין אנ'אנדער ביורא אריין זאלסט דו זאגען גיין נאר פיעטריקאווער 17 (זאכאדניא 52) ווערט לויט'ן אויסגעזוכט בעוויטענהייט ערלעדיגט אלערליי ביטעס, סלאוועלעס זאכען פיטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס, אפאזיציעס, אד-וואקאניעס. רעקורסען — וועגען טאנ-צעסיעס, פאטער אין קאמיסאר.-זשאנדו, ביטעס אין אלע פאליציי-בעצירקען, שות-פות-אקטען, סטאטוטען, אקטען אינטערציזיעס, אקטען דארא-ווייזונגען, קארנע ספראוועס, [illegible] אויף איבערזעצונגען אין אלע שפראכען. שנעל, רעעל און ביליג! מיט אכטונג י. מאנעלא רעכטסקאנסולענט פיעטריקאווער 17, זאכאדניא 52.

לחובבי הספרות העברית.
למלאות עשר שנים לקיומה של הוצאת-שטיבל
מכירה בזול
של כל ספרי
הוצאת-שטיבל
במשך שני שבועות בהנחה מן 45 עד 50 אחוזים.
כל ספרי הוצאת-שטיבל כוללים כמעט את כל הספרות העברית של עשר השנים האחרונות.
זאת היא ביבליותיקה גדולה של מאות כרכים. שיש בה לתת מזון רוחני, בריא ומבריא, לכל השדרות, לזקנים עם צעירים יחד, ויש בה לפאר כל בית בישראל.
כמו כן אפשר להשיג
ספרי הוצאת „צנטרל"
והוצאת „ברקאי"
כדי לתת את היכולת לחובבי הספרות העברית בלודז לתרכיש להם ספרים, בא לפטרה זו ללודז לימים אחדים בא כחה של הוצאת „צנטרל" בורשה, מר משה ערליכמאן ויקבל הזמנות
בבית מסחר הספרים „קולטורה"
רחוב פיוטרקובסקה 50.
דרשו קטלוגים. התזמנות רק לימים אחדים.

פאדערט איבעראל

נאר פאטענטירטע
פעלד-בעטען
פערזעהן מיט דער פאבריקס-מארקע
Palma-Patent
פאר וועלכע מיר גאראנטירען.
אויך שטעטס אויף לאגער אין א גרויסען אויסוואהל: ניקעל-בעטען, קינדער-בעטען, אמעריקאנקעס, קינדער-וועגעלעך, הויכע קינ-דער-בענקלעך, שעזלאנגען און געבעטע מאטראצען.
ביליגסטע פרייזען! • רעעלסטע בעהאנדלונג!
לאדז, פולנאצנא 24, טעל. 31-85.

אבאנעמענטס-פרייז: פאר א חודש אין פוילען 3 זל., אין פראווינצען און פאל-ניען—20 גראשען, אין אנדערע לענדער—1,25 דאלאר.
אנאנסען-פרייז: פאר א מילימעטער-שורה פאר'ן טעקסט 16 גראשען, פרייטאג 24 גר.. אין טעקסט 9 גר., פרייטאג 60 גר.. נאכ'ן טעקסט 12 גר., פרייטאג [illegible] פאר אויסלענדישע אנאנסען 100% טייערער. [illegible] 50% טייערער. [illegible]